Ингуш 1/1
1-77 нег 43 I-VI
Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 3 ЯНВАРЬ, 1989 ШУ. ★ № 1 (7660). ★ Мах 3 кеп.

Нохч-ГІалгІай АССР бахача наха бытовой гІулакхаш дара министр Р. И. Зыгалова гІулакха тІара мукъаллийтарах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:**

Нов. **Зыгалова** Раиса Иосифовна Нохч-ГІалгІай АССР бахача наха бытовой гІулакхаш дара министра гІулакха тІара мукъайоалийтийла кхыча балха тІа яхарца дувзаденна.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1988 шера 29 декабрь.

Культура болхлошта Нохч-ГІалгІай АССР Сийлен цІераш яларах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Культура даькъе дика гІулакхаш карагІдаларахи общественни вахаре хьнаре дакъа лацарахи «Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни артист» яха Сийлен цІи лойла:

Ганукаев Ваха Абухаджиевича — теникий Нохч-ГІалгІайн театра актера.

Мальсагова Султана Розайна — теникий Нохч-ГІалгІай театра режиссера.

Медведева Татьяна Ивановнана — теникий Нохч-ГІалгІай театра актрисана.

«Нохч-ГІалгІай АССР культура заслуженни болхло»

Арская Валентина Сергеевнана — М. Ю. Лермонтова цІерагІча республикански эрсий драматически театра директора.

Малуев Мухьади Джунидовича — «Знамя ленинизма» яхача районни газета фотокорреспондента.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный.
1988 шера 30 декабрь.

н.н. В. И. Киреевнен А. А. Ступинан Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Дуккхача шерашка беркате болх барахи общественни вахаре хьнаре дакъа лацарахи Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Сийлен грамота лойла:

Киреев Виктор Ивановича — Малхбузерча электрически сетей директора.

Ступин Александр Александровича — «Грозэнергоремонт» яхача производственно-наладочни предприяте токара.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный.
1988 шера 28 декабрь.

Яхъа дневник

ЛаьрхІар кхоачашду

Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза хьайбаш леладераш чІоагІа раьза хила безаш ба дІадахача шера итоґашта. ХІанз санна дика цІаккха хиннаяц уж.

Шийтталагіча пятилетка кхоалагІа шу долалуча деношка доккхий социалистически декхараш тІайицар цу боахама шурий-товарни ферма болхлоша. ТІеххьарча шерашка укхаза этта хьал довзаш волчо цІенхаштга тІаэцаргдацар уж. Тамаш а яцар: пятилетка кхыІа яха дика дІайолаьяцар колхоза хьайбаш леладераша. Низткъала кхоачашйора пачхаьалкхенга дулхи шури йохкара планаш. ХІаьта социалистически декхарех-м гаьнна лоархІабацар уж.

Нагахьа санна пачхаьалкхенга хьайбай продукци йохкача цхьацца толамаш хиннадале, из йоаккхача кхоачамбоацараш дукха дар. Эсала яр доакъара база, ледара кхоачашдора наьха социальни хьашташ.

Вай общество укх тІеххьарча хана хулаш латта эргалонаш дикагІа хоаяла яьлаф колхозе. Из бакъдеш я ер цифраш. ДІадахача шера пачхаьалкхенга 150 тонн дулх дохка дош деннадар моттигерча хьайбаш леладераша. ДІаделар кхо бІаь тонн, план 200 процент кхоачаш а еш. Из миссел дулх дІадала аьттув ца баьнна бІарчча пятилеткаш кІезига хиннаяц цу боахама коллектива вахаре.

Кхы вогІа дац гІулакхаш шура йохкача а. План 1150 тонн йолаш, из пачхаьалкхенга дІаеннай 1240 тонн совгІа.

КарагІдаьначох кхоачам баь Іе дага бац «Советская Россия» яхача колхоза хьайбаш леладераш. Доккхий социалистически декхараш тІайицад цар укх шера а. СССР Лакхехьарча Советера хоржамаш хьатІакхоачача дийнахьа пачхаьалкхенга 35 тонн дулх дохка лаьрхІа ба уж. Из планагІа долчул 15 тонн дукхагІа да. Шура йохкаргья 265 тонн, план 250 тонн йолаш.

Деша дай бац

Новкъа дале а, Сунженски района цхьадолча боахамий шурий-товарни фермайн комплексийн коллективаша талмаста къахьийгад дІадахача шера. Нагахьа санна «Победа» яхача, XIX партсъезда, «ЦІеча Эскара» цІерагІча колхозаша хьайбаш продукци йохкарах йола шоай планаш ханал хьалха кхоачашгьяьяле, цхьадола кхы бовкамаш шоашта хьалхашка латтача декхарех лоархІадаьдац. Масала, «Путь к коммунизму» яха колхоз дІадахача шера 3430 тонн шура йохка езаш яр. ХІаьта ехкар цох 85 процент гаргга мара яц. Геттара эсала болх баьб ассинцаша. План 190 тонн йолаш, ерригa цар дІачуеннар 135 тонн шура я, е 72 процент.

ТІехьашкахьа дала доладеннад XX партсъезда цІерагІча колхоза хьайбаш леладерий гІулакхаш. Хьалха хиннар санна ледара хьал да «Заветы Ильича», «Восход» яхача колхозий фермашка.

ТЕХНИКА—КИЙЧОН МУГІАРЕ

«ПХЬОАЛЛЕ» БОЛХ БЕШ Я

Сона сайна дагадеха дош дац «пхьоалле» яхар. Назрановски района «Назрановский» яхача совхоза мехмастерске сурт-сибат хьалхашка оттадир сона цу дешо.

«Пхьоалле»... хила а хиннай из цу хана пхьоалле. Дерригa шиш мазуташ а цІийвеннача пхьаро етта жІов а тІехь. ХІама хувцаденнадац цу хана денз цун пенашта юкъе, Тохов Мувсас моторaш хьалъийду зІи ца лаьрхІача.

Перестройкас чІинг тохарца дукха Іаьржа кІоаргаленаш гучаювл вай таханарча вахаре: наьха бІарг сийрдабаьннаб. ДикагІа бІаргагу дар-доацар. Мотт а «боастабеннаб». ХьатІаэттай син-дегацарца къахьегама замІ. Цу вай ювцача пхьоаллено «син-дегацара» къахьийгадац ший заманчухь. Бакъда, лергаш къорадалла тІоараш-м дукха дийттад, цу пхьоаллено еш йола кийчо бахьан долаш, наьсархоша гота балхаш ший ханнахьа чакхдаьхад яхаш.

Тахан а дагІаш да укхаза из «кхий». Цун заведующи ва ше ала эхь хет дипломированни къонача инженера Газдиев Мухьмада. Таханара халонаш ювцача хана, цигахьа, малхбузехьа пІелг лестабу цо цахаддаш:

— Укх шера цу чу дІачудаха лаьрхІадар оаха. — ХІаьта а гІишлонхоша, цар шоай бехках а дац из, ер Іа а цу чу дІахьо, хало оза Іомаде дезаш мичад шо а аьнна, укх чу дисад-кх тхо, — йоах заведующе. — ХІаьта а тхоай «дай ханара» хьнар айдаь а бІаьстан кийчо дика чакхйоаккхаргья оаха.

Гаьна йоаццаш урагІъяха латт кердача мастерске бІарчча комплекс. «Электроинструмент» яхача укхазарча заводе ер мо чоалхане, таханарча Іилман говзалцаяь оборудовани я цу чу оттаер а. Хийца мастерскешка дІачуйига а араяккха а йиш йолаш хургья керда тракторaш, комбайнаш. ХІанзалца мо, керда трактор хьачуяккхара наІара саьнагІаш дохаде дезаргдац совхоза механизаторий.

Из цхьан хана хургйола атто я. Бакъда, хІанз цу «пхьоалле» Іа даккха дезаш ба механизаторaш. Цу тІа, еш йола кийчо «цІенача мастерскешка» ечул эсалагІа хила йиш йолаш а яц: лаьтта ладувгІаш дац хьан, фу дергда, яхаш. Цун шиш тайпара вІалла ца хувцалу оамал я — дІатохача кулгага хьежжа хьалу хьункъам. Цу гІулакхах дика кхет хІанз, укх Іан деношка, цу вай йийцача пхьоалле бІаьстан балхаш де техника кийчъеш бола механизаторaш.

— Соахка 4-ча квартале планах 30 трактор ремонтах чакх а яьккха, кийчон мугІаре дІаоттае езаш дар тхо, — аьлар заведующе. — Из план дуккха тІеххоачашъе вІаштІехьдаьлар тха.

Хьааланзар заведующе шоай из план тІеххоачашъе мишта вІаштІехьдаьннад. Тхона бІаргаяйнача, планал совгІа ремонтера араьяккхача, кхаь трактора маІан де а гІертанзар из. ХІана аьлча, тхо тхоаш тийша а тийшар цу гІулакхах — тешаме кийчъьяр тракторaш. БІарчча арендаторий а подрядчикий а комисси я укхаза цу гІулакха вІашагІъелла. Цар шоайла дІа-хьа бІарглокх техниках хьан, мишта кулг тох, хІана аьлча кхашнара балхаш доладелча шоайла гІо-новкъостал де дезаш хугрба уж. Цигга гучадаргда далийта гІалат. Цох а мах бала безаргба бехке волчул кисара. Вешта аьлча, хІаране шийх боаккхаргбола бехк а дІа-хьа тохаргдола гІод а лоархІаш кийчъю шоай техника совхоза керттерча подразделенеша: подрядни тракторни бригадаша а звенош а.

— Нагахьа санна шун бригадаш а звенош а подряде яле, шн-ший «доазув» долаш яле, сенна еза шоана из комисси а из халкъа тІахьожам а? — хетт оаха мастерске кулгалхочунга.

— Эхь, — аьлар цо. — Эхь-юхь юкъе ца хилча фу болх, фу моттиг хул цох?

Перестройкас эгара хьалха кхайкаьча сага фактора Іин а юкъе доагІар да эхь-эздел. ЦуДухьа заведующена духьала ала хІама дац. Кооператорашта а арендаторашта а юкъе хила деза из.

— Из-м дика да. ТІаккха из вай дувцар хьаде деза кулгаш къоастадой оаш? БІаьстанга техника дика-во кийчъяр цар бе ма кхоачий юххера а?—ях аз мехмастерске, вешта аьлча цу вай ювцача «пхьоалле» хьалкхийнача механикага А. Вышегуровга.

— Цу тайпара кулг-говзанчаш болаш ба, — аьлар цо. — Цу тІа оаха чІоагІа сий дечарех а ба.

Цо яьха цІераш дІаязйир аз. Уж ба лакха профессиональни квалификаци йола слесарь Арчаков Ваха, токарь Газдиев Мухьмад, слесарь-электройнструментальщик Албогачиев Аслан, электрик-аккумуляторщик Газдиев Мухьмад, кхыбараш. Ав массане а цІераш яхац цар, сайга хьабийцараш дукха бале а.

ХІаьта а Плиева Радимхан ца хьоайнча Іелац. ХІана аьлча ерригача цу «пхьоалле» тІахьожама бІарг хинна а ца Іеш, цу аьшка чоалхен юккъе эхь-эздел кхычарга леладайташ а шийн табельщица болх цІена лелабеш а саг я из. «Техническ знанеш» а Іомаяьй Радимхана. ГІар-татах хов цунна тоабаь мотор гІалат долаш ба-бац. Бегашта оалаш санна дІа а оалаш цо шоай моторашка хьежийта а гІалаташ гучадахьа а механизаторaш кІезига бац цу коллективе.

— Ремонтникий са — запчасташ. Фу лоІам-текхам бу оаш цу хьакъехьа аьнна шийга хьаттача цу вай вийцача мастерске заведующе М. Газдиева кулг техар шийна уллув вьгІача воккхача сага Дудургов Бийсолтана.

— Ер вецаре тха гІулакх телхадар, — аьлар цо.

Телха а телхадар. Тхона хайра: «Агроснаба» хьахьожаяь хьайоагІача запчастейн Бийсолта шийн новкъостий болча дІа-хьа удаш лехаш хьатІакхухьача запчастийн список цхьатарра йоацалга.

Хьаьттар аз мехмастерске склада заведующега Бийсолтага:

— Хьай новкъостий адресаш дувца лоархІавергварий хьо? — аьнна.

— Боккхача безамца цІераш йоахаргья аз цар со дІа мел кхаьчача метте, — аьлар Бийсолта. — Сона хало ер фуд аьлча — цар список сов йоккха хилар да.

Дукха бийцар Бийсолта шийн новкъостий Къулбаседа ХІирийченера а кхы дІахо ядача республикашкара а совхозий, колхозий инженерно-технически службай хьакимаш, специалисташ.

Вешта аьлча, цо хьадийцар дерригa а интернациональни доттагІал дар. ДоттагІаша кІалвитац. Уж цун дукха ба, къаьстта лоаллаха ядача Черменерча В. И. Ленина цІерагІча, «Дружба» яхача, кхыча колхозашка.

— Со а Іац, — йоах Бийсолта, — уж се волча баьхкача царна гІо-новкъостал ца деш.

Лоацца аьлча, болх беш я совхоза къаьнара «пхьоалле»... Тешаме Іунал хургда хьатІайоагІача бІаьсти укхазарча совхоза лаьттaшта.

М. ЗАНГИЕВ,
тха собкорр. Ю. ЦОЛОЕВ, тха штате воаца корр.

Шийтталагіча пятилетка кхаь шера планах дика лоархІаеш хьаенай хІанзалпа «Промавтоматика» яхача НПО опытни завода йоккха, барттайна коллектив. Цхьа бутт дІабахийтабац цо шийн декхараш кхоачаш ца деш, лакха я арахецача продукце дикал, дикка тІеххоачашдаьд дерригa а технико-экономически хьокхамаш.

Шерра яьржай завода цехашта, участкашта юкъе, хІаьта иштта болхлоша шоайла лоаттаю а социалистически яхь. Укхаза къаьстта дикача къахьегамца белгалвоалаш ва механически цехера тІехлакха говзал йола токарь Миролюбов Игорь Николаевич. Шийн йІаьхий опыт камаьрша дІалу по кагирхошта, хьнарeча къахьегамца оарцагІбоах шийн новкъостий.

Кхы тайпара хила йиш йолаш а вац из, хІана аьлча, бІарччача завода коллективо тешал а даь хержав из Октябрьски райсовета депутаталла. Наьха тешам хьнареча общественни гІулакхащца бакъбу производства ветерана.

СУРТА ТІА: И. Миролюбов.

И. ПЛИЕВА сурт.

БОККХА ТЕШАМ

КПСС Нохч-ГІалгІай обкома бюро шеръяь заседани хилар г. Грозне райкомий хьалхарча секретараша, райисполкомий председателаша, республика партийни активо дакъа а лоацаш. Советски Союза Коммунистически партегара Нохч-ГІалгІай областной партийни организаце гІолла СССР халкъа депутаташ харжара кандидаташ оттабара йолча кандидатурашка хьежар.

Бюрол хьалха партийни группашка, цеховии юххьанцарчеи парторганизацешка собранеш хилар. Массанахьа а хьаллаьцар Советски Союза Коммунистически партегара СССР халкъа депутаталла кандидат КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Михаил Сергеевич Горбачев оттавеш йола г. Москван коммунистий предложени. Иштта хьаллаьцар КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, РСФСР Министрий Совета председатела Александр Владимирович Власова кандидатура а.

Кандидаташ бийцар хетар шерра оалача хьале, 265 альтернативни кандидатурага хьежар. Царех 105 дІахо хьакъоастаяра КПСС горкомаштен райкомаштен хьалхашка йихьай.

Партийни комитеташа хьачуеннача предложенешка а хьежа, КПСС обкома бюрос Умалатова Сажи Зайндиновнай — Грозненски машинаш еча «Красный молот» завода № 5 йолча цеха комплексни бригада бригадира кандидатура хержар.

С. З. Умалатова нохчий къахьегача дезалера хьа яьнна я. 16 шу даьлча денз шийн кхел болхлой классаца, республике эгар къаьнагІчарех йолча машинаш еча предприяте — «Красный молот» завода коллективаца йийзар цо. Цох укхаза хьхиннай йоккха квалификаци йола специалист, хІаьта укх тІеххьарча хана из керте этар тІехьаюсача бригадана, из хьалхарчарга йоаккхаш тоа а йир. Из СССР Лакхехьарча Совета депутат, КПСС Нохч-ГІалгІай обкома член я.

Бюро заседане къамаьлаш даьча «Красный молот» завода парткома секретара заместитела Н. Станевича, № 5 йолча цеха партийни организаце секретара П. А. Зивилова, КПСС Ленински райкома хьалхарча секретара Е. И. Пучкова, КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара В. А. Куценкос, НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова хьаллаьцар С. З. Умалатовай кандидатура. Цар йоахар из болхлошта юкъе-дика лоархІаш, тешаме новкъост, дика дезалхо, пачхаьалкхен балха говзал йолаш я.

КПСС обкома бюрос Нохч-ГІалгІай областной партийни организацегара СССР халкъа депутаталла «Красный молот» завода № 5 йолча цеха бригадир С. З. Умалатова харжара КПСС-гара йола предложени СССР халкъа депутаташ харжара йолча хоржамий комиссена юкъейихьар.

Къахьегама совети цун гІулакхаши

ЗАВОДА ДАЙ

Тха совет вІашагІъеллар лурчогІа. Ала йиш яц, цо юххьанца денз тІатеІІа болх баьб аьнна. Тхоашта хьалхашка латта декхараш бокъонца кхоачашде тхо даьлар 1987 шера. ЧІоагІа новкъостал дир тхона цу хана кепатеха арадаьннача пачхьалкхен предприятех (объединенех) долча СССР Законо. Цига шоаш ма дарраша белгалдаьхад къахьегама коллектива совета декхараши функцеши.

Оаха хьалхарча даькъе теркам тІабахийтар ерригача коллектива хьаштех хьокхалуш долча деша — централни заводской лабораторе балха. Цига болх бераш дацим Іокадаш бар шоай алапеш лоха да, яхаш.

Тохкам бича гучадаьлар, цар дувцар нийса долга. Совет цу хьакъехьа дагаьлар №№ 3, 10, 11 йолча цехий коллективашца, царгара гІо дийхар. Хьалхарча шин цеха болхлоша шоай фондацара 1500 сом къоастадир. Цу цехий хІара болхлочоа тІерадаьннар цхьаца сом мара дацар, хІаьта лаборанташта юкъера лаьрхІача пхиппа сом тІакхийтар.

Номер 39-6 йолча установка болхлой леткъар шоашта премеш хьожаяра гІулакх нийса леладац, аьнна. Совет оарцагІъялар из дош тахкара. Сона хетачох, цига нийсхо е аьттув а баьлар цун.

Кхы а да тха карагІдаьннараш. СТК инициативагІа вІашагІъеллай компрессорашта гарантийни ремонт ю бригада. Цунна кулгалде хьожаваьв йоккха опыт йола, шийна тІадиллар дизза кхоачашдеш вола слесарь Г. Севостьянов.

Цхьабакъда, новкъа дале а, ерригa проблемаш сихха къоастае аьттув балац тха. Масала, лакхехьа латтача инстанцешка оахоша оттаяь къахьегама план дІайовзийта гІертар тхо. Из чІоагІъе вІаштІехьадаланзар, хІана аьлча тха доакъон министерство сов мела хиннадь.

ЧІоагІа Іаткъ завода экономикана бийдалца Іалашо ярца, кийча продукци ше кхача езача дІаяхьийтарца дувзаденна дешаш. Шийн ханханнахьа цистернаш хьа ца ахийтаро юхатетт берригa болх. Цхьа йолча хана шортта, эшачул дуккагІа хьаяйт заводе бийдал, хІаьта цхьадолча деношка хьаде хІама доацаш дагІа дезаш хул тха. Кийча продукци дІаяхьийтара а цахаддаш емкосташ эшаш хул. Цу хьакъехьа цкъа мо дукхаза къамаьл хиннад са Къулбаседа Кавказа машиннаькъа Грозненски отделене начальникаца А. Я. Спиридоновца. Цкъабакъда. хІанзарчоа цо даь хІама-м дац.

Укх шера дика хІама дагадехадар къахьегама коллектива совета — парафин дІа-хьа доттен цунна упаковка юн установка арендни подрядагІа лелае дІале. ТІаккха цига баьккха цІена пайда, пачхьалкхен предприятех (объединенех) долча СССР Законо хьалха ма даккхара, завода хьашташта дІабахийта мегаргбар. Цхьабакъда, цу документа 16-гІа статьяс ма яххара, продукце цхьадола тайпаш шийн лоІамагІа маьхалдаха бокъо ца яла йиш я завода. Из бахьан а оттадаь, СССР Миннефтепромо никъ бийхкар тхона лаьрхІар чакхдаккха.

Шоана гучча бесса, ма хетта дика дІабодац совета болх. Дале а, ала йиш яц из цхьаккха низ боацаш, пайда боацаш, орган я, аьнна. Предприяте кулгалхошта, ерригача коллективана дІабайзаб цун шиш, моллагІдола дош къоастадар цунга гІолла чакхдоал. Цунга ца хоатташ цхьаккха решени тІаэцац завода парткомо а профкомо а.

ХІанз сай таро йолаш, массехк дош аргда аз совета дикагІболча членех. Хьнаре кхоачашду шоашта хьалхаш латта декхараш № 7 йолча цеха слесара И. Акаева, технически отдела начальника С. Степанашвиле. Цу ханна болаш ба совета болх дика дІабахара сагота боацараш а. Масала, йнълагІча цеха оператор Ибрагимова, № 6 йолча цеха слесарь Кобяев, № 16 йолча установка вокхагІвола оператор Золотухин.

Дукха ца говш цу хьакъехьа совещани чакхъяккха лаьрхІа да тхо. Коллективага дІааргда бакъдар. Сона хетачох, цо шийн йоакхо е ловш воацар совета юкъера аравакха бокъо лургья.

Совета чувоагІача 23 сагах 17 мугІарера болхло ва. Из во да ала валлац со. Цхьабакъда, цига эшаш ба экономически кІоарга уйлаш е. шеррача дешашка хьажа ховш бола нах а. ТІаккха мара бокъонца кхоачашдулургдац завода хьалхашка латта декхараш.

Сай къамаьл чакхдоалаш юха а белгалдаккха лов сона: эшаш а пайдане а орган я къахьегама коллектива совет. Шеръе еза цун бокъонаш, цун бе далла деза предприяте социально-экономически вахара дІоагІа, цунга хила деза завода доал.

В. ФИЛИППОВ,
А. Шерипова цІерагІча ГНПЗ къахьегама коллектива совета председатель.

ОБЛСОВПРОФА ПРЕЗИДИУМЕ

Президиума заседане хьежар торговле, общепита, бытовой гІулакхаш дара сфера предприятейи организацейи балха тІа профсоюзаша балха тІахьожам лоаттабарах долча дешага. Белгалдаьккхар дуккхача юххьанцарча профсоюзни организацеша балха тІахьожама критически мах баь хилар, тІачІоагІъьяча столовей, тикай, бытовой гІулакх дара предприятей балха чІоагІа тІахьожам лоаттабе соцадир.

Масала, КСМ-1, мехкдаьтта института, № 7 йолча школа столовешка балха тІахьожамхоша гучадаьккхар продукташ йизза дІа ца луш, эцархошкара дукхагІа ахча доахаш хилар, мах бара бокъонаш хадданза телхаеш бола болхлой балха тІара дІабахийтар.

Облсовпрофе вІашагІъеллай балха тІахьожама группа, пресс-центр. Оперативни группа дежурнешка кхоача дерригa лоткъамаш цу сахьате мишта хьож, царех де деза хьадда гІулакхаш ду.

Облсовпрофа комиссеш торгинспекцеца, халкъа тІахьожама комитетаца, МВД-аца, ветераний советаца цхьана хьежай дуккхача торгови базашка, цига гучадаьккхад дефицитни товараш дІа ца дохьийташ дІаьхдолийт. ЦІенхаштта критика йир заказий истолий принципагІа болх беча №№ 44, 51, 103, 172 йолча тикашта. Цу прогрессивни формана практически раьза бац къахьегамхой, цох ханнахьа кхачан набораш хьа ца кхоачандаь, пар ассортимента.

Дефицитни товараш дІахепара учет во лелаю Сийлахьбоккхача Даймехка тІема инвалидаштен ветеранаштен гІулакхаш деча №№ 112, 46, 51 йолча тикаша. «Рыба» яхача № 40 йолча тика тІарча лоткъамий книжка тІара 4 лоткъам теркал ца беш битаб.

Дукха нийса доаца хІамаш дийцар бытовой гІулакхаш деча предприятей хьакъехьа. Цхьайолча организацешка балха тІахьожам баьб аьнна каьхата тІа язбарал совгІа, болаш бац.

Облсовпрофо профсоюзий отраслеви обкомаш декхарийла йир хьем боацаш доагІаш дола гІулакхаш де, торговле, общепита, бытовой гІулакхаш дара предприятеш тІачІоагІъьяча юххьанцарча профсоюзни организацешта пайдане бола тІахьожам вІаштІехьбаккхара практически новкъостал де а. Йоккхийча объединеней, трестий профкомашка УРС-ийн ОРС-ийн балха тІахьожам лоаттабара комиссеш яхка. Из болх бара профсоюзий отраслеви обкомий председателашта персональни бехктокхам тІабилла. Болхлой столовешка, тикашка, бытовой гІулакхаш дара предприятешка хьажара балха тІахьожамхой тІаберзабара ерригача комиссейн группайи низ тІабахийта.

Президиума заседане хьежар Нохч-ГІалгІайчен здравницашка къахьегамхой унахцІено тоаярах долча дешага. Белгалдаьккхар Серноводск-Кавказски курорт санаторно-технически тоаеш болх баь хилар, нах бийша ухка керда корпус болх бе йолаялийтар, корпусаш хицеи йІовхалцеи дикагІа Іалашъеш хилар, дарба дара керда методикаш юкъейоалаяр.

Из иштта дале а, курорте санаторно-курортни дарба делгеи салоІилгеи хІанз а хано дІа ма дехара дац. 60 моттиг йола керда корпус даь далаза цхьадола хІамаш доллаше а болх бе йолаялийтар, тоаяь а яьннаяц. № 5 йола корпус эргаьккха тоае йолаьяц, лаьрхІа хинна яле а. «Асса» яхача санаторе дарба деш йола отделени готтача хьалашка болх беш я кабинеташ аварийни хьале хиларагІа. СалоІаш болча наха даа хІама вІаштІехьдоаккхача цхьадола кхоачамбоацараш да.

Облсовпрофа президиумо соцам бир Нохч-ГІалгІайчен здравницай болх овлангара тоабара дІадехараш профсоюзий курорташта доал дара совето дизза кхоачаш ца даь хиларах. Дарба дара унахцІено тоаяра болх дикка тоабергболеи курорте салоІача наха культурно-бытовой хьал хилийтареи доагІаш дола гІулакхаш ца дарах профсоюзий курорташта доал дара совета председатела нов. Б. М. Мадаговна выговор йир, белгалдаьхад курортий болх тоабара дола гІулакхаш.

Облсовпрофа отделий профсоюзни балха кхыча дешашка а хьежар.

Киевская яхача улицагІа хьалдеш латт 142 квартира чуйола цІа. Из болх бер я «Чечингушстрой» яхача производственни гІишлон монтажни объединенена чуйоагІа № 4 йола СМУ.

ХІанзарчоа эксплуатаце дІаяла лерхІ цу цІен цхьа блок — 70 квартира. Цудухьа тІатеІІа къахьегаш ба укх деношка цу объекте гІишлонхой. Къаьстта дикача оагІорахьа белгалбаьннаб Н. Сумелидзи, М. Коновалова, А. Зудилова, Ю. Бабенко, А. Идигова, В. Сорокин, Ж. Староверов, кхыбараш. Шоай декхараш тІеххоачашду цар. Прораба С. Ахмаева яхачогІа болх кхы а сихагІа дІагІоргбар гІишлон материалаш ма эшша яларе. Цо юхатетт болх. Дале а, шоаш аьннар дизза кхоачашде гІерт гІишлонхой.

СУРТА ТІА: малярий бригадир Ю. Бабенко, дахчан пхьар В. Сорокин, штукатур З. Гакаева, мастер Т. Исмаилов, басар хьоккхараш А. Идигова, Я. Дутаева, П. Ибрагимова.

И. ПЛИЕВА сурт.

ПЕРЕСТРОЙКА БІУХОЙ

ИНЖЕНЕР

ОЧЕРК

«Республика заслуженни механизатор» яха ший знак наггахьа деза цІей хилча мара наьхк тІа йоллац. Наьсарерча «Назрановский» яхача совхоза керттерча инженера Бархоноев Яхьъяй Іалихана. Еза лелаю цо из. Ший дукхача совгІаташта юкъе къаьстта боча я цун из. ХІана аьлча, кхыдола совгІаташ мо социалистически яхье лакха производственни хьонкхамаш дахарах енна яц из, ший балха цо юкъекухьа творчески хьаькъал лакха хиларах еннай. Іалиханас ше-м ишта яхац из. «Кхашка къахьегарах еннай сона ер», — йоах цо. Из харц а дац, хІана аьлча сона из дагавоагІача хана денз (из сона вовза а яц кІезига ха — 20 шу) эггара дукхагІа йоаккхе шийна кабинете дийнахьа сахьатал совгІа ха яьккха саг вац из. ИІайха а хоза а я кабинет, безаме кийчъяь а я, цхьавола саг цу чура аравоалалургвоацаш, ХІаьта а из Іелац цу чу, ше волча баьхкача наха эша гІулакх далца е распоряженеш дІа-хьа екъалца мара. ДукхагІа кхашка - фермашка я цун балха моттиг. Цига хул цун дега салоІам. Нагахьа санна конторе сихха из эшаш, е цунца сагота къамаьл долаш моттиг нийслой раци а машина чу. Районе эггара хьалха шоай производства юкъе цо яьккхар из раци. ХІанз кхыча специалисташта а оттаяьй. — Цар а я шоай болх оперативно вІаштІехьбаха таро.

Зехьа йовц Іалихана кхашка - фермашка дІахьош йола ха. Нагахьа санна цу совхоза географически карта тІа цо ший кулг-говзалца, инженерни хьаькъалца хьа мел даь хІака цІеча тІадамашца белгалде вай делча, вайна хьалхашка оттаргдар цун творчески къахьегама сурт.

ДІагІо цу совхоза керттера лоархІача Аьлтий-юртарча отделенерча ферме. «Цех» оалалац цу коа хьалъяьча доакъар кийчдеча бІарччача комплексах. Ерригача совхозе мел йолча фермашта лаьрхІа тайп - тайпара доакъараш кийчду цига. Кхыча совхозашкара «бешкаш тІаягІа» машинаш а уд цига-м. Дукха къахьийгар совхоза инженера, цкъарчоа — ерригача Къулбаседа Кавказа республикашка хехкаш, цул тІехьагІа цигара ше ена схемаш моттигерча хьашташта хьатІа а йоалаеш, доакъар кийчду из комплекс хьалъяра проект оттаеш. Цудухьа хІанз хьайбаш леладераш чІоагІа раьза а болаш дийнахьа а бийсан а эшшача хана дІайолае, соцае йиш йолаш я «доакъара завод» (ишта оал цох ферма болхлоша.

Юртбоахаме болх беча сага уйла меттел, лерг а хила деза фийла. ДІадахача, 1988 шера аьхки эггара хьалха морхаш тІааха йолаеннача хана инженера ахархочун дего хьаьалар ахка, йоачане хургдолга. Иштта хила а хилар из. Юкъ-юкъе тохаш ша а болаш дІаьхача ахкана цахаддаш морхаша дІалаьца хилар сигале. ИІаьха гуьйре а дІаяхар кхы уж тІера ца йоалаш.

Іалихан Іеваланзар цу гІулакха уйла ца йича. Цунна дага дехар хьалха дІанхача шерашка йоачане гуйре нийсъелча шоай токе хьаІовш хиннача тІаьдача хьажкІий аргІаш. ДІайихьача заготпункташка а дІаэцацар уж, сов тІаьда я яхаш. хІаьта маьлхе йокъае белча а хІама хилацар. ДогІа делхача хана гаташца къайлаяха а йиш яцар уж: цу сахьате йохь а яле, кІура урагІбодар. ДукхагІа из бахьан долаш цхьа юкъ яр хьажкІаш кхеяра гІулакх цу совхозе мелдалийта. ХІанз 2000 — 3000 гектар лаьтта дІалоац цо хІара шера.

ХІаьта хІанз дІаяхача гурахьа цу токе Іайнар миссел хьажкІаш укхаза цІаккха хинна а яцар. ХІаьта а хьалха мо оарцагІбувла бийзанзар райохна хьаннмий: «Назрановский» совхозера хьажкІаш тІаьда яле а, заготпункташка дІаэцийта гІерташ. Совхозо ше йокъа а яйтар уж, хІаьта фуалъяьха мара дІахьоцар Іаьдала дІаяла. ХьалхагІа «тІоадола проценташ» Іойоахаш дукха хьажкІаш юсар совхоза планах дІа ца язъеш. Цул совгІа, фуала ца йоахаш уж дІакхаьхьарах а докиха зе хулар совхоза. Фуал яьхача хьажкІий план кхоачашъяр духьа, хІама ца эшшаш шин планах боагІа мухь дІабахьа безаш хулар заготпункте, томараш тІехь хьажкІаш дІателаш.

Бакъда, дІаяхача гурахьа, вай аьннача тайпара, цІаьхха хувицаделар из гІулакх. Томараш а совхоза йисар (дукха ма бий дахчаца йоагаю пишкаш йола нах юрташка), хІаьта цу вай йийцача «доакъара завода» яьш чу тасса дукха совъяьнна хьажкІий отходаш а совхоза йисар. ХІаьта, Іаьдала дІаяла хьажкІаш дІакхахьара 20—30 процент кІезигагІа машинаш а йишар.

ХІанз Іалихана баркал йоах массане а. Мишта вІаштІехьдаьлар цун из гІулакх сел аттача дакхха? Хиннача тайпара дІадувцаргда вай из.

...Июнь бетта дар из. Каст-каста токе аха ваьлар совхоза инженер. Тока заведующи Вышегуров Махьмадгири лоархІавацар коа гІолла дІа а хьа а ухаш зем беш лелача цунга: «Фу леладу Іа? — аьнна хатта»: хьанна хов, бохам хуле а. «ХІанз сайна чІоагІа раьза ва со цу хана цунга из ца хаьтта», — яхаш гІадваха хьувз Махьмадгири.

ТІаккха дукха ха ялалехьа цхьа ший тайпара оборудовани, аьшка чоалх хьакхахьа волавелар инженер.

Бакъда, аьшка саьний каркасех вІашагІъелла бІарчча сушильно - молотильни пункт токе урагІъяхача-м хайра заведующена инженера ше волча кхихьэ никъ беркате а йоккха тІехьле йолаш а хинналга. Ден-бус 400 тонн хьажкІаш йокъа а ю цо, уж кхай тІара йоагІача хана мел тІаьда яле а, цул тІехьагІа фуал а йоах. ЧІоагІа аттача баьхаб цу гІулакхо токера болхлой а совхоз а.

Иштта хьаьнала, беркате лераш юташ, цІаккха шийн творчества боарам мел ца болийташ хьавоагІа Іалихан ше цу совхозе инженерал болхбеча укх 23 шера. Сий долаш лелабу цо ше укх 25 шера хьабахьа коммуниста никъ а.

ГІаххьа перестройка эшача, сатем боацача, цахаддаш кердачоа тІакхувча нахах саг ва из. Массехк шу хьалха чІоагІа хала хьувзар цу совхозера нах доакъар чуэцача дІайхача ахкан деношка транспорт ца тоъаш. ХІара бригадо ше-ше Іалашдора доакъар. Цхьалена хилча, шоллагІчоа тоъацар транспорт.

Цкъа цхьан партийни собране ше вагІаш предложенелар инженера: доакъарца мел ювзаенна транспорт цхьан даь кара хилийтача бакъахьа хетар сона, аьнна. Цо аьннача тайпара вІашагІъеллар совхозе ше къаьстта 30 мажар вІашагІ а теха хьаь отряд. Из вІашагІъеллар а «мах боацаш» цун кулгалдаьр а Іалихан ше вар юххьанца. Цхьан отделене кхашкара доакъар фермашка дІа а дададий, шоллагІча отделене йодар отряд, тІаккха — кхоалагІча. Нагахьа санна массайолча отделенешка цхьатарра шоаш эшаш хилча — группаш вІашагІ а ехке дІа-хьа йолхар мажараш.

Массехк шу даьккхар цу отрядо иштта «метеор» мо кхашка кхесташ, мангала хана транспорт тоъац аьнна, цу совхозера саг ца латкъийташ. ХІанз дерригa доакъара гІулакх шийна дІатІа а нийца подрядни подразделени хиннай цох, Богатырев Мухьмад бригадир а волаш.

Цу отряда опытах доакъар Іалашду бригадаш вІашагІъехкар «Экажевский» а района кхыча совхозашка а.

Шерагара шу массаза дала бехктокхамегІа, чоалханегІа берзаш боагІа совхозни инженера болх. Техника хьаІовш латт. ХІанз тайп-тайпарча маркех йола 165 трактор, 112 автомашина, 60 совгІа комбайн, кхыйола дукха юртбоахама оборудовани, инвентарь я цу совхоза инженерни служебай теркам а Іуьнал а эшаш. ХьалхагІа-м царех трактор ехача а Іаяха шоашта дукха хало йицар совхоза кулгалхоша: ховра царна, кердаяр кхоачаргІолга. ХІанз геттара сагота хІама нийсделча мара керда техника хьа ца эца лаьрхІад совхозо. Йолчох пайда эца. Иштта я созхоза игароадий девиз. Кхыча тайпара хила йиш а яц из-м, йиззача хозрасчетах, самофинансированех болх беча совхозе.

Инженера идеяш практика юкъе йоахаш, хьа а алалехьа цо яхар кхетадеш бола кулг-говзанчаш дукха ба совхоза 300 саг хулача механизаторашта юкъе. Беза лелабу уж инженера; чІоагІа, могабеш бийцар цо уж. Царех ба механик А. Вышегуров, вай вийца бригадир М. Богатырев, газосварщик В. Цолоев, электрик М. Газдиев, дукха кхыбараш.

— Царца атта да сона моллагІа дагадеха пайдане хІама кхоачашде, — аьлар Іалихана.

ЧІоагІа накъайоал Іалихана Челябинскера электротехнически техникум, хІаьта цул тІехьагІа Къулбаседа Кавказски юртбоахама института мехфак йоаккхаш ше Іоаль технически знанеш. Цу тІа, цо цахаддаш кердадар Іомадарца кердайоахаш мел а ялийтац уж.

— Цо болх беш йола «Назрановский» совхоз район а республике а дІахаза я экономически хьокхамаш айдарца, социалистически яхье хьалхара моттигаш яхарца. 1988 шу а белгалдаьд цо ший истори доладелча хана денз эггара хьалха цхьа млн. сом хиллал ахчан пайда барца. Іалихана дакъа а да цу юкъе.

М. ЗАНГИЕВ.

ДИКАЧА НАХАХ

БАРКАЛ ХЬО ВАЬЧА НАННА

Советски наьха могашал Іалашъяра доккха гІулакх ду коммунистически парте, советски правительствос а. Цунна къьгга тешал ду вай Конституце (керттерча Закона) 42-ча статья тІа СССР-а гражданий могашал Іалашъяра йола бокъо тІачІоагІъяь хиларо а. Из чоалхане а бехктокхаме а дола гІулакх кхоачашду вай советски лораша а, медицински йижараша а. Иштачарех ва аьнна хет атагІхошта дукха ха йоаццаш практиках вайта къона лор-стоматолог Шамханов Эмельхан Ильясович а. Из вахаш ва г. Грозне Алды яхача поселке.

— Цергаш лазаш чІоагІа бала бар сога, — яхаш дувц Бакаева Совдатас, бага хІама Іовша йиш йоацаш со лела тоъал ха яр. Из са бала са дезалга а кхоачар, хІана аьлча, сона къаьстта кийчде дезаш хулар даа хІама. Массайттазза боалабир сона цергий лораш. Уж мала молха а яле, кхы де хІама дац, аьле дІаболхар. Лазача долаша са бІарзе а доаладаь со лелаш, йоІо воалавир сона къона цергий лор. ЛаьрххІа хьежар из сога. Ше хьежа ваьлча дезала дов дир лоро, — иззал лазар долаш йолча укхан хІанзалца лор а ца воалавеш шо фу деш даьгІад, аьнна.

— Бага мел йола церг а долаш а дохнадаларга хьежаш даьгІад шо, — йоахар къонача лоро.

Цу дийнахьа денз дІадоладир зІамигача сага йоккхача сага дарба.

Делкъийна шийна садаІа деннача сахьата воагІар лор, йоккхача сага долашта маха тоха. Хала дар оаьІапхочунна дарба леладе, хІана аьлча, ший дегІа доал дулуш яцар йоккха саг. ХІаьта, Эмельхан сих а ца луш, каст-каста цунца бегаш а беш чакхдоаккхар ший дарба.

— Са нана! КІаьдд-м енна яц хьо? Хье кІаьдъеннаяле хьаалалахь, вай шинне тахан дутаргда ер гІулакх, кхоана хьожаргда вай, — оалар цо.

Иштта бІарчча бетта тха цІагІа хьачу а ухаш, ше ваьча наьнах санна къахетаме кулг а тохаш, телха долаш а цергаш а тоайир. кІай халат а дувхаш со йолча ихача зІамигача сага — Эмельхана.

— Аз сай даггара баркал оал из ваьча нанна! Геттара а праз, аьттув хилба цунна!

Вай мехка шерра гІа боахаш перестройка йодача хана, массадола адам хувцалуш латтача хана, хувцавала везаш вац цергий лор Эмельхан. Къахетаме, эздий да цун гІулакх унахошца, нахаца, новкъосташца.

Юрта венача практикантал лора иштта баркал оалаш бар кхы а атагІхой. Уж ба: МадаевгІар, МулаевгІар, АвторхановгІар, № 4 йолча школера дешархой а, хьехархой а, иштта кхы дІахо барш а.

Цар дехарца хилар са а цу цергий лораца вІашагІкхетар.

ВІалла дага а дацар ШамхановгІар дезала шоай цаІ мара воаца воІ Эмельхан цергий лор хург ма вий, аьнна.

ХІана аьлча, цар тайпах цхьаккха а вацар из говзал йолаш. ХІаьта Эмельхана да Ильяс ше шофер вар, нана — Люба продавец яр. Бакъда, Ильяс наха везаш, ший дега йІовхал наха дІаяла кийча волаш саг вар. Ший даьх тара хила гІерташ хиннев массаза воІ.

1980 шера Грознера № 39 йола юкъера школа ше яьккха ваьлча, кхы дІахо уйла а ца еш Эмельхан деша вода Дагестански медицински училище цергий-технически отделене. Нанас а дас а духьале йиц кІаьнка цига деша водаш.

— Хьай дего из дешар къоабалдий ваха веза, аьттув балба хьа! — аьле, накъа воакх цар воІ.

1982 шера 27 июне тІеххьара экзаменаш дІа а яле, 29 июне даьцеи-наьнацен Іеха а йоацаш ЦІеча Эскаре гІулакх де вода комсомолец Шамханов Эмельхан. Санинструктор, медсостава старшина волаш гІулакх ду салтечо шин шера. Дика, эздий, Даймехка патриот, интернационалист оаш кхеварах баркал оал шоана яхаш, эскарера телеграмма йоагІа даьген — наьнаген.

1984 шера Эскарера цІавоагІа Эмельхан, цу шера юха а г. Грозне медицински училище цергий-лорий отделене дІахо деша вода. Дикача хьокхамца, 1987 шера чакхдоал дешар.

Республикански стоматологически поликлинике балха хьожаву къона специалист. Цигара хьожаву из АтагІарча больнице. Укхаза вена дукха ха еце а, шийха ала дукхха а дика дешаш долаш, ший гІулакх дезаш, довзаш, дег тІара раьза а волаш болх бу Эмельхана.

ХІара сага декхар да, лаьттан тІа дика лер йитар. Из декхар, ала хІама а доацаш, дика кхоачашдеш ва ала мегаргда, Ильяса Эмельхан. Болх беш вола дукха ха еце а, медицински говзалах шийна лоІам болга хайтад цо юрта бахача нахага. Цудухьа йоах тахан цунна пациенташа баркал, сий ду цун наьна. Цу лоацача хана вахаре ший моттиг лаха шийна хьалхашка оттадаь доазонашка кхача лоархІаваьв из. Эмельхана дика кхетаду адамашта эггара чІоагІагІа эшаэ могашал йолга. Цудухьа нийсса бетта, шийна салаІа енна ха а йоаеш, заьІапхочунна, лазаро кулг-ког лаьца уллача йоккхача сага дарба де ихар из царцига. Цу сурто гойт, къона лор-стоматолог наьха могашал лораеш массаза а латтарг хилар.

Ленински комсомоло кхеваьча Эмельхана сийленца дІахьо из сийлен цІи. Бакъонца вола советски лор, тешаме новкъост, ший дега йІовхал адамашта луш, хьаьнала къахьегамхо хилар тешал ду цунна атагІхоша.

Цу тайпарча наьха сий ду вай Даймехка, хоадабу цар къахьегама мах. **Иштта, къоначa лора-къахьегамхочун мах хоадабар лов юрта бахача наха а.**

Цар даьча дехарах язъю аз ер статья а.

А. АРСАМЕРЗАЕВА.

СУРТА ТІА: къона лор-стоматолог Шамханов Эмельхан ший кабинете.

Фермашка—Іа

ЛАКХАЧА ХЬОКХАМАШЦА

Шоашта ма хетта дика чакхдаккха гІерг ер Іа Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза № 3 йолча ферма хьайбаш леладерий коллектив ХІанзарча хьокхамашка диллача цунца нийсъяла низ хургболаш ферма яц районе. «Назрановский» совхоза Наьсар-Керттерча отделенера яр еце. Юкъера лаьрхІача хІара кхоабача Іаттагаза 2900 килограмм совгІа шура а йоаккхаш, чакхдаьккхар цар дІадаха шу. Геттара лакха я шурий хьоанал. Дикалга диллача хІама ца эшшаш ерригa сортах а я.

Хьайбаш леладерий из на ювлийта хьалаш-таронаш дукха я. ХІаьта а царех керттера яр, сона хетачогІа доахана чам хургболчча тайпара кийчдий, тоадий мара хьаьшчу ца дулла доакъар да. БІайха муж, комбикорм, ча, йол, силос — мотт хьаькхе дІаюъ хьайбаша. Режим, распорядок чІоагІа эшаш хІама я хьайбай организма.

Иштта кхоаб укхаза кагий доахан а.

— Кхыметтел ча а дІалатт дегІах, тІехьа-хьалха ца доахаш ший ханнахьа дІаделча, — йоах ферма заведующе А. Аушева.

Да а да из иштта. Кхыча фермашка телачул дукхагІа е хьаьнагІа дац укхаза царна тела доакъар, хІаьта а ІотІакхета дозал дукхагІа да. ПланагІа 350 грамм мара ца доагІача. хІара ден-бус 400 — 420 грамм дулх ІотІакхетт укхаза кхоабача хІара къоначa бежана.

Лоацца аьлча. дІалуча доакъарах бизза пайда эца гІерт укхазара хьайбаш леладераш: доаркаш а, скотникаш а, доакъар кийчдераш а.

Из котало ювзаенна я укхаза къахьегача наьха хьинарца, опытаца. Дукха ба укхаза шоай ферма сий творчески къахьегамца лакха лоаттадеш бола хьайбай боахама мастераш. Масала, районе цІихеза, бокъонца бола къахьегама турпалхой ба доаркаш ДзауровгІар Долатхани Хьаваи, Албанова Хьанифа, Солсанова Роза, кхыбараш. Цар йоаккхача шура боарам 3500 — 4000 килограммага кхаьчаб укх шера. Шуга иштта лакха хьокхамаш доахийтар фу бахьан да, аьлча, массане а цхьатарра оал цар: цу гІуланха тхона эггара хьалха накъавоалар механически доахан деттача агрегата мастер С. Арчаков ва, аьле. Ва а ва Саламхан ший болх дика харал совгІа, массане а юкъарча декхарах дог лазаш а, фуннагІа даь а, цу агрегатацара доаркай къахьегам аттача баккха гІерташ а. Цар цунна доккха баркал а оал.

Иштта чакхдаьккхад-кх цу ферма коллективо укх пятилетка эггара бехктокхамегІа дола юкъаметтера шу.

М. КАРАЕВ.

САГА БОКЪОНАШ

ЛАЗАР ЦХЬАТАРРА ІАТКЪАЦ НАХА

Тха больница дунен тІа эггара йоккхагІа а ВІашагІтехача Штаташка эггара къаьнагІа а я, — аьлар «Белливью» менеджера Хэррнет Гронскас. — ХІара шера оаха дарба де хьатІаэц ах миллион гаргга бола пациенташ.

«Белливью» йиллай 1736 шера. ХІаьта, ялх моттиг йола палата мара яцар из цу хана. ВІаь шу хьалха цига хьайийлар поликлиника функцеш кхоачашъеш йола отделени. Цул тІехьагІа, дукха шераш даьлча, XIX бІаьшере чакхйоаллаш, цига хьахилар Америке эггара хьалхара «Скори помощь» служба. ХІанз «Белливью» дукххача зданеех латта комплекс я, юкъе 25 этаж йола небоскреб а йолаш. Цун вестибюле эггара хьалха хьа теркам тІабода цхьа моллагІа йоацача, вокзальни яр санна йолча помещенеха. Со дІакхетавир: «ТІа ца эцаш цхьаккха а витац оаха. Керттера тхо долча боагІараш къе нах ба. Пациентий кхоалагІа дакъа мара кІайбараш бац».

«Белливью» я еррига медицински службаш, бакъда, царна юкъе къаьстта дика йовзаш я травматологи. Къаьстта укхаза боалабу човнаш хинна полицейскеши пожарнеши, Массехк отделене хилар со. Палаташка, массанехьа а, 8—10 менги ба. ХІара менги, нагахьа санна эше, вокхарех дІакъоастабу хІама а элле, къаьсттача маьхах ший телевизор а телефон а хила йиш я. Больница стационаре 1200 моттиг я. ХІара пациента открытка лу «Оаха хьа йоакхо ю» аьнна тІа а яздаь. Цу тІа я палата номер, дарба деш волча лора а медсестрай а тайпан цІераш. Цу тІа дехар а ду: дика болх бу аьнна, мала белгалваккха веза тха язде. Пациента иштта английски испански меттала яздаь брошюра а лу. Цу тІа яздаьд больница корпусаш отделенеши мичахьа я, унахой бокъонаши декхараши малагІаш да. Коридорашка цхьаккха менги бІаргбайнзар сона. Палата чу дІачувоаллача багІача полицейскешта массехкazза тІаІоттавелар со. Следстве бола, цамогаш хинна лийца боахка нах лорабеш бар уж.

— Больница шера йола бюджет 190 миллион доллар я, — яхаш дувцар Хэррнет Гронскас. — Бюджета кхаь даькъах шн дакъа пациенташкара йоагІача страховкех, хІаьта иштта «Медикейри» «Медикейди» яхача программех кхаьча средстваш я. Паччахьалкхенгара тхога кхоача средстваш вІалла тоъаш яц, молхай мах хадданза лакхлу, Алапи лохей профессе лоархІам боацаши хилар бахьан долаш зІамагІбола медицински болхлой хадданза тоъац. Медицински сестрайн няньк(айн) хала болх кІезига хІама доагІаш ба. Медсестраш кийтбу школаш дІакъувл-цхьанне цига деша яха тигаш.

Цамогаш хинна моттиг этача эша страховани, «Медикейри» «Медикейди» яха программаш хьоайир Хэррнет Гронскас. ЦаІ йола, берригача американцашта юкъара йола унахцІено лораяра система яц ВІашагІтехача Штаташка. БІаьхийчар дарба дайт шоашта частни больницашкарча лорашка, геттара дукха ахча а телаш. Йоккхийча предприятешка е фабрикашка болх беча дукха а дукхагІчарга страховка кхоач шоашта болх бенначунгара. Иштабараш 137 миллион саг ва, 16 миллион саго шоай чотах ийю страховка.

Сона йовзаш йолча, ха яхача американкас дІадахача шера ворона операци яйтар, 9 дийнахьа больнице хилара 20 эзар доллар дала дийзар цун. Йоккха йоаца, юкъера компани йолча цун шинъ частни страховка яр. ХІаранех шера 600 доллар гаргга телар, цудухьа дарба дайтара дІаяхийта расходаш шоашта дІатІапийцар страховни компанеша. Больнице йолаш яьккхача хана сона йовзаш йолчун телефонах, телевизорах, медсестрас бийсан даьча дежурствах доагІар мара дала дийзанзар.

Американски унахцІено лораяра эггара низткъалагІйола проблема я 37 миллион болча гражданий цхьаккха страховка ца хилар. Царех ахаш болх беш ба, кхоалагІа дакъа 18 шерга кхаччалца ха яраш ба. 19 процент бе болх боацараш ба. «Царех хІаравар хулаш латтача трагеде потенциальни доакъошхо ва», — аьлар сенатора Э. Кеннеде.

Даьча тохкамаша хьахьехар, медицински страховка ца хилар бахьан долаш нах лорага ца аха е ма хулла кІезигагІа аха гІерташ хилар — страховка йолаш барел 27 процент кІезигагІа. ХІаьта, «скори помощь» дукхагІа ех цар, лазар дІаьхдалийтад, кризисни хьал тІа кхачийтад. Страховка йоаца американцаш дукхагІа хулаш хилар Іаткъ страховка яьрашта — больницашка гІулакх дайтарах дукхагІа мах боаккх, страховни взносаш йоккхагІа хул.

80-ча шерашка страховане гІулакх вогІа хилар, хІана аьлча, балха керда моттигаш зІамигача бизнесе е гІулакх деча индустре хулар хьа, хІаьта цига гІулакхерча наха медицински страховка лац. Из общественноста хоржамаш хулча шера цо дІадехарашта ца Іаткъаш дисса йиш яцар. «Из проблема лоархІаме я», яхаш дукххаза ше дийша дале а, республиканцашкара президент волча Дж. Буша страховане хьакъехьара хьадда йола программа оттаянзар. Кхыйола позици лаьцар демократаша.

Массачусетса губернатора М. Дукакиса, ший штатера предпринимателаш шоай болхлоштен гІулакхерча йахан медицински страховкаш тела декхарийла беш дола закон арадаьккхар, хІаьта къечари бе болх боацарашен штата фондашкара йоагІача дотацей новкъосталца эцаргья уж. Закон чІоагІдала деза 1992 шера. «Америка гражданин се хиларах тарра, са безам бац, сай мохк Къулбехьерча Африкаца цхьана медицински Іалашъянза йола шоаш шинъ мара йоаца индустриальни паччахьалкхе хилийта», — аьлар Дукакиса. Экономисташ тешаш бац дукхагІйолча штаташа Массачусетса даьр дергхиларах — бе болх боацараш дукха хиларо новкъарле ю кхы тІа а расходаш яра.

Страховка ца кхаьча дукхагІбараш къе ба, цхьабакъда, «Медикейдах» пайда ийбе бокъо хиллал къе-м бац. Медицински новкъостал дара йола из федеральни программа кІезига доход кхоачача гражданашта лаьрхІа я. Масала, Нью-Йорке саго шера доаккха алапи 5 эзар долларал тІех хила йиш яц, кхаь сагах латтача дезала — 7400 долларал, пхе сагах латтачо доаккхар —7600 долларал, ворхІ сагах латтача дезала доаккхар — 7800 долларал тІех хила йиш яц. УнахцІено тохкача общественни группас белгалдоаккхаш ма хиллара, геттара къе бахача 23 миллион гражданашка цу программагІа кхоачар чІоагІа тайп-тайпара да: цхьан сага шера ю расходаш Миссисипе штате 400 доллар я, хІаьта Нью-Йорке — 3200 доллар.

«Медикейда» карточка лу социальни Іалашон районни отделашка. Бераштен кхелетараштен гІулакх ду лаьрхІа йолча программагІа, моттигерча Іаьдала декхар да берий даьй-ноаной цу е вокх лора е поликлиникана дІатІачІоагІбар. «Медикейда» списка тІа йолча, эггара аттагІа корайоагІача молхай мах мара дІалац. Дарба дайта а деза «Медикейда» пациенташ дІатІаэцача медицински учреждениешка, кхычахьа воде — дарба дайтара йола расходаш хьай дІаяла еза хьа.

«Медикейр» яха федеральни программа лаьрхІа я 65 шу даьннача американцашта. Уж 32 миллион нах ба. Царех 15 процент бола нах сел къе болаш, шоашта хьалхара расходаш дІаяла «Медикейдага» а кхайк, «Медикейро» чу ца лаьцараш ба уж. Цу программашта юкъе йоацача больницешкара хьайттача дарба дарах йола счеташта оплата яц «Медикейра» а «Медикейда» а. Программашта юкъе дакъа лоаце лорашен больницашен «Медикейра» прейскурантагІа оттадаьр мара хьаэца йиш яц. ХІара шера кердайоаккх из, инфляци теркал а еш, керда соглашенеш уьттаю, бакъда, прейскурант тІаккхувргъяц лораша деча гІулакхий лакхлуш болча маьха. Цудухьа цІи хезачен опыт йолчен лораша тигац федеральни программашта юкъе дакъа лаца.

Нагахьа санна «Медикейрагa» фактически расходаш программа тІа оттаьчул тІех хуле, тІаккха унахоша кхы тІа доагІар шоай кисара дІадала деза е частни компанешкара кхы тІа страховкаш еха еза.

«Медикейра» расходаш тохк больнице хиларахи поликлинике дарба дарахи екъаш я — «А»-и, «Б»-и. Нагахьа санна ха яха американец больнице воде. «А» страховкас дІатокх 60 дийнахьара цун расходаш, бакъда, цул хьалхагІа цо 520 доллар дала-м деза. 61-ча дийнахьа денз хІара дийнахьа 130 доллар дала деза цо. Кхы тІа эшар страховкас дІатокх. Цунна юкъе доа дарба дарах, менгех, унахочунга хьожаш гІулакх дарах, анализех, молхаех, процедурех дар.

«Б» страховках массехк дош арда вай. Цох ха яхача саго шера 75 доллар лу. «Б» страховкас прейскурантага хьежжа лоро оттабаьча маьхах 80 процент дІатокх, хІаьта 20 процент унахочо ше токх. Лоро счет «Медикейрага» дІайохийт дика яьшка расшифровка а оттаяь, хІаьта «Медикейра» пациентага копи дІадохьийт — хьажалахь сов яздаьдий. Шоаш ца даьр даьд яхаш лораша «Медикейрага» ца доагІа ахча даьха моттигаш я. «Медикейра» такхац профилактически хьажарах, бІарг — синош е хІама хозийта аппарат къоастаярах, косметически операцеш ярах (нагахьа санна лазарца дувзаденна деце), кІигаш дахарах, цергашта дарба дарах е цергаш тохарах йоагІа расходаш.

«Медикейри» «Медикейди» яха программаш американцаша пийсхо оттаяра тІехь дукххача хана къоавсам лоаттабарах хьахинна хІама да. Цу программашта хьалха а хиннаб, хІанз а ба дукха нах духьал. Цар лерхІ царех «доллараш доаделга». Дж. Буш общественни унахцІено лораяра раьза хиннавац. 1964 шера «Медикейр» ювцаш цу программана духьал къамаьл дир цо, «социализированни медицина» я из, аьлар программах. Бакъда, программа-м шу даьннача гІолла тІайийцар. Демократий лидера, США президента Л. Джонсона йоахар хІаьта: «Ха яха американцаш хІанзарча медицинах къоастабаь хургбац. Лазаро дІадуаргдац, къабелча аьнна, цар шоаш мел бахача хана Іоадаьр».

Цу хана денз дукха шераш дІадахад. Хувцаденнадий-теш мутІарерча американца медицински гІулакх дара хьал? 1986 шера президента Рейгана аьлар: «Хьадувла, ха яха американцаш финансови къемата кІалхара бах вай — цамогаш хиларах цар бола кхерам боккха ба кІалхарвоалалургвоацаш, е ший мел долчох вала везаш е вала везаш». Финансови къемата кІалхарбахара гІулакхаш дирий-теш цун администраце? Хьалхарча деношка денз унахцІено лораярга йолха федеральни расходаш кІезигйир Р. Рейгана.

...«Белливью» а хинначул тІехьагІа «Ньюсдей» яхача газета тІа аз дийшар: «Белливью» дукха бераш а ду, цига да а дов» аьнна. Больница бюджет кІезиглуча хана бала кхоач цамогаш хилча страховка йоацарашкен частни лорашта дала ахча доацарашкен. «Белливью» бюджет хьатІадоагІача шера кІезиглургъя.

Эдгар ЧЕПОРОВ,
АПН соб. корреспондент.
Нью-Йорк.

АЧХОЙ-МАРТАНА РАЙОНЕРА ХОАМАШ

«Ореховский» совхозе дика йовзаш я доярка Яхъяева Баянт. Массехк шу да из укхазарча шурий-товарни ферме балха ена. Цахаддаш къахьегама толамаш доахаш хьа а йоагlа. Масала, хьаэцаргда вай ер шу. Хlара шийна тlачlоагlбаьча lаттагара 2500 килограмм шура яккха дош деннадар цо, план 1875 килограмм йолаш. Ше аьннар кхоачашдаь lийнзар Баянт. Хlара кхоабача lаттагара цо яьккхача шурий боарам 2900 килограммал лакхагlа хилар.

* * *

«Самашкинский» яхача совхозе хlара lай чакхйоах механизаторий курсаш. Уж дlахьоча хьинаре дакъа лоац къоначa специалиста Назыров lусмана.

— Тха курсаш чакхъяьхай 600 совгlа саго, — йоах цо. — Хlанз моттигерча совхозе хинна ца lеш, уж го йиш я республика а мехка а кхыча боахамашка.

Укх шера механизатора професси lомаеш 20 саг ва совхозе. Дукхагlча даькъе уж ба Саьмуlашке 10 класс яьккха баьнна кагий нах. Планагlа хьаэца боагlачул пхи саг дукхагlа хьанийцав курсашка. Хlана? Аренда юкъейоалаьчул тlехьагlа тоъал тlакхийттаб трактористa говзал караерзае ловш бараш. Льттанца шоай вахар дувза безам ба цар.

— Дешар дlадоладаьд оаха октябра хьалхарча деношка, — дlахо дувц Назыров lусмана. — Хlанзалца теори lомаеш хиннад. Ховш ба курсанташ тракторах фу йоал, наькъашка лелара бокъонаш, цхьадола ремонтни балхаш. Кастта дlайолалургья производственни практика а.

Занятеш дика чакхъяхара мел эша хьалаш lалашдаьд совхозе. Дика кийчъяь класс, керда пишк еллай, доагаде дахчен кlорен денад, эшаш йола пособеш ийцай.

Вlаьстан хьалхара бутт чакхбоалача деношка кхы а 25 сага шерлургда совхозерча механизаторий мугlараш.

* * *

Иштта цу совхозе шерра дlадодаш да техника тоаелга а. Ремонт е езаш я 40 трактор, массехк ялат чуэца комбайн, дукха юртбоахама техника. Укх деношка уж балхаш тlа-тlа алсамдоалаш доагlа.

Ремонт еш боахкараштa ма хулла дикагlа хьалаш вlаштlехьдаха гlорт совхоза кулгалхой. Бокъонца кийчъяь мехмастерсне помещенеш, боагlача тайпара болх беш я кран-балка, кузнечни, слесарни, токарни цехаш. Цига массанахьа йlайха а лостам болаш а я.

Дlадахача шера кхоалагlча квартале мехмастерскера тоаяь араьннай 12 трактор, дукха юртбоахама инвентарь. Уж балхаш деча къаьстта белгалбаьннаб Бажиев Найна керте латта кхоалагlча бригада механизатораш Межиев Руслани Базиев Денис. Хlанзле кийчон мугlаре дlаоттаяь цар шоай «болата алачаш». Ткъаь кхоалагlча феврале еррига техника тоаяь бала лерхlаш ба совхоза механизатораш.

К. ВАХАЕВ.

Тахан 46 шу дуз Магlалбик мукъаяьккха

МАГlАЛБИКА ЮХХЕ

Шоллагlа шу дар Сийлахь-боккха Даймехкан тlом михьарбаьнна латта. Магlалбике дlальцаяр фашисташа. Шин аргlана юкъе гlолла Грознена уж тlакхачара кхерам эттабар. Вай 9-ча эскара бlу латтача боккха тlом эттар. Цунна гlо де хьатlакхувлар кхы а эскараш.

337-ча дивизе ветеранашта дика дагабоагlа 1942 шерара сентябрь. Дlайхача дийнахьа готтача кочамашта тух тlадоалаш кlаьдбенна колоннагlа боагlа къона грозненцаш. Хий леладу фляга́ш йоассаьяр цар. Делкъел тlехьагlа Вознесенски станице саьргех яьча карта юхе сецар полк. цу юхерча ора чу цхьа кlеззига салаlа хайшар салтий.

— lодувша! — хьахезар фронтовика дика довзаш дола из дош чуйоагlача минас деш дола тата хозача хана. Хоза хьаж йоагlа буц тlаяьннача льтта салтий дlа а тоlабеш ийккхар мина. Цlаьхха чуетташ хинна йоккхий топаш сайцар. Сарахьа хьакхаьчар эскара кухни, безаме яр цо денача даара хьаж мецбеннача салташта. Хьаьна плов денадар цо.

Боад къоалабеннабар этта салтий Магlалбикана юхерча аргlашка, довкъашка кхаьчача хана. Никъ баь кlаьдбенна бlухой сайцар, моттигаш лийцар. Гаьнна ювлача немецки ракеташа сигале сийрдайоах.

— Хьажал, хьажал! — яхаш цецбувл тlема молха хьаж ца кхийтта къона салтий. Хьанна ховргда цу хана царна фу дагадар. Дукхачарна наб йоагlар, цхьавар теlla вела а лора.

Фронт латтача ваха связной юхакхоачаш вацар. Ротай къона командир, пхьарсах доаллача сахьатага хьежар. Бийса ахaнел тlехьаьннаяр, юхе латтача салташта хьатlавера из. Сона хьабlара хьежар из. Приказ делар...

Цо сайга аьннача оагlорахьа волавелар со. Шийло мух хьекхар Тийрка оагlонгахьара. Юхасецар со. Сай ваха везача оагlон уйла йир. Хьахезар гаьннара эрсий меттала ду къамаьл, говро баь пурх. Аьшнах чlоагlа ког кхийттар. Узкоколейка! Кога хиннача лазаро йист хилийтар. Астагlа а лелхаш дlакхаьчар со йиллача моттиге, рота сеца хила езача. Бакъда, из цига яцар.

— Со «Гора», со «Гора», аз дувцар хозий шоана? — тlатеlla къамаьл дора окопа чу хобвенна вагlача связиста, юххера а со тхоайбараш болча дlакхаьчача.

Рота командир гlадвахар, аз бу хоам дlахезача, раьза хинна аьлар:

— Укхаза цхьанне земоба ха пункт я. Е палаткаш а, е землянкаш а хlана яц хац сона.

Хlаьта ха яцар тхона из хьан я хьажа. Керттера дар тхоайбараш болча дlакхачар дар. Укхаза дагадехар сона полевой бувзамо ваха лаьрххlача вугаргва, аьнна. Цхьаннена корабир баьца юкъе телефонни саьрг. Из бодача дlаволавелар со. Ког хьалха санна чlоагlа лазацар. Уллув вар рота командир, минометчикий лейтенант.

Сатоссаш латтар, ди хоза доагlаргхилара белгало яр. Ший качъулла автомат кулгашца наькха тlа хьа а льца, къамаьл де волавелар минометчик.

— Вай гlулакхех истори хургда! Совинформбюрос дувц гитлеровцашта даьнна зе, хlаьта укхаза вай воайдар а дерга царна.

Хьалхашкахьарча оагlонгахьара хьахезар цхьан чlоагlача хlамах кхийттача бело даь тата. Дохко къайлабаьккхача гувна тlара доагlар из.

Из оборона яр!

Юхасайцар тхо.

Кlаьдвеннача сага юхь яр рота командира яр. Согахьа хьа а вийрза аьлар цо:

— Роте юхагlо.

Юхаводаш проводаца ваха везанзар. Ди сийрдадаьннадар.

Никъ шолхабоалача кхаьчар со. Массаза а санна автомат букъ тlа уллар. Мичара гучаваргва моастагlа тыле, гоннахьа ниттала дукха вайбараш хилча?

Приказ сихагlа кхоачаш а даь, тlем тlа оттале кlезигдукха наб яр духьа чехка водар со.

— Стой! — аьнна цlогlа техар сога. Кхьйола форма тlа а ювхаш, хьатlахьожаяь автоматаш а йолаш, хьалхашка хьаэттар шиъ. Цкъара саг йист ца хулаш сатем эттар, тlаккха тlатоlladaь аьлар:

— Дивизе номер!

Цу сахьата хьахилар царех лоравала уйла. Волчар меттахьа хьайча, автоматаша цхаралвоаккха р г в а р со. Шоайла вlаши бlарахьежар уж. Гувна тlехьашкара хьагучаьлар новкъа йоагlа етта, брезентаца тlера къайла фургон, цунна тlехьа цхьаькха а...

Етта йолайир аз сай автомат цlаьхха кlотаргашта юкъе лийлхача разведчикашта тlехьа.

— Фу ду lа? — бе карабин а йоаллаш хьатlаведар сона ездовой.

— Немций!

Магlалбиканен Вознесенскенен юкъерча новкъа аьрда оагlорахьа дукъ тlа окопашка сецаяр тlем тlа йода рота, Тийрка арепашкара денз Орджоникидзе кхачалца эттача фронтах дlа а кхийттаяр.

Сангар чу дlатарвеннавар пулеметчик Николай. Цун бе йоалл къоалама юхк, автомата бух тlа улл тетрада каьхат. Кlоаргга уйлане ваха тlавийрзав из цунна. Тlем тlа оттача сатеме шийна езача йоlaга письмо язде гlерт из, вlаштlехьдалац. Ший дан нанен хьоадцар цо: уж моастагlчо дlальцача моттиге хилар lеткъадар цунна.

Николай къона зlамига саг ва, бакъда, тlема чам бакха кхийннад цун. Цунна юхе lохайра со. Сайна нийсденнар дlадийцар аз цунга...

Вlалла дага доацаш моастагlчо техача йоккхача топо йохайир машина. Цхьанна сага хlама динзар.

Цхьатарра дувлача пхорчаца мангал хьекхача санна хоадаяь дlаяхийтар кlотарг. Цхьанне доккха са даькkха аьлар:

— Нийса хьежаю. Кастта дlадолалургда. Вай 337-на ётт уж.

— Духьалъовттаргда вай! Вайна тlехьашка я мехкдаьтта Грозный, — бlубенна жоп делар Николайс. Яздаь письмо ноча ниса деллар цо.

Дукха гаьна боацаш йоккхача топа пхо ийккхар, гаргаш дlаяхар.

Тха артилере немецки окопашта деш дола дов цlаьхха сецар. Урагlъяхар цlе, lажагlа сердал ювла ракеташ. Бlухой далийта герз а оттадаь кийчбелар Вознесенски дlаьккха, Алханчуртски аьле чу гlолла дlахобаха дагахьа кlийле лаьца багlа фашисташта духьала тlом бе. Магlалбике юхахьаяккхар мел доккха маlан дола хlама да хlаранс кхетадора.

Аьттехьара а аьрдехьара а гlайттар тха подразделенеш. Тlаккха бруствера тlа а ийкха, тепча а лестаеш, рота командира цlогlа техар:

— Долле, атаке! — аьнна.

— Атаке! Атаке! — оалаш, цхьаннегара шоллагlчо дlаэцаш чакхдаьлар из дош.

Салтий дорхбелар моастагlчох лата.

— Урра!!! — аьчна болабелар.

Къайла йолча позицешкара етта йолаелар оккупантий дукха йоккхий топаш минометаши. Тхо дlатlадолхар хаддаза топаши автоматаши а етташ. Къаьстта дукхагlа ювлар пулеметаш. Мина кхийттар станкови пулемета, кlалтlа а ювлаш босагlа чуяхар из, боабир пулеметчикаш. Ийккхача мина тата даьлар цlаькха а. Корта лаьцар старшинас.

Тlом лаьгlбелар, сецар. Тамаще бар этта сатем.

Ше хьалха лаьттача цlенна юхе вар кертах хикисе бинт хьерча комбат.

Гувна оагlоцара наькъагахьара хьагучаьлар немецки ши танк. Танкашцара тlом массаза а унзара ба.

— Гранаташ кийчъе! — цlогlа техар.

Хьагуча а яьнна, къайла яьлар уж. Хетаргахьа лоархlабанзар.

Эттача сатемагlа холуш дацар сарахьа тlом юхаболалургхиларах.

Хlама даа ха кхаьчаяр, бакъда, кухни цхьаннахьа гаьна хьелуш яр. Николайс гlаьле хьоарчайир, кlур баьккхар, Цунна гонахьа хьагулбелар салтий, из цхьа хlама дувцара тlераволандаь, цунга ладувгlа.

— Кастта хьахургба октябрь, — аьлар цо. — Долалургда шийла догlаш. Лоабат хьувш хила дезаргда вай...

— la тlакхоаччаш дlагlоргда вай укхазара! — дог тийшша аьлар къонача салтечо.

Сона дагаехар тlема дlаяха низткъаля ха, фашисташта духьала тlом лоаттабеш мехка тlаэтта боккха бала. Магlалбике лораеш оахош нийсхон тlом беш хилар... Цу тlа гlолла уйла йир аз моастагlа тха окопел тlехвала йиш яц, аьнна. Шинела морса кач ура а оттабаь, лаьтта дlахаьнарвальар со. Цу миноте тхьайсар. Гlанахьа нана бlаргаляра сона.

Сона хьатlавера Николай, пулемет а йолаш.

— Босагlа атаке баха кийчлуш ба аьнна, хет сона, — аьлар цо. Тхо lокlалдаьлар. Тlом болабир.

Тlаталаш йола тха рота юха а етташ, пулеметашца тlом бора немцаша. Николая пулемет царна духьала хаддаза ювлаш яр.

Политруко кхетадора хьатlабеча тlема духьала тlаваха везилга, из ца дой нах дукха боабергхилар. Кхы га йиш яцар. Нийсса хьалъура а этта, кулг лостадир цо.

Дlайолаелар атака. Шийпулемет хьа а йийца, нахал хьалха а ваьнна, волавелар Николай, аьттув баргбола моттиг лаха эттар. Цу ханна наькхах кхийттар цунна. Вежар. Кхелхача а дlа ца доалаш велакъажар латтар цун юхь тlа. Иштта кура хилар цун валар.

Цу ханна массехи салтехьунагlа дlахьула а венна, немецки автоматчикашта духьала тlом бе волавелар.

Цхьанне а йоацача зоне хьулвенна вагlача салтечунгара йийхар аз сайна снайперски топ, цун оптически прицелаца сона бlаргаяйра тlатеlla тlайода тхоай аьттехьара фланг.

Тха хьун чу довла кхийра.

— Гитлеровцаш сона-м гац, аьлар цхьан салтечо. Тхо дика хьулдора бlаринга гаьнаша.

— Аьрда оагlорахьа гу, — экххийтар цхьаькхане.

Салтечоа бlаргавайра окопа чура хьакъеда автомат йола фашист. Цу миноте техар цунна.

— Герзо лаьцар из, — гlадбахар гонахьара бараш, са бlарг кхийтар немцаша йитача блиндажах: цига яр топ, телата тlехкар, пластмассови мора коробка. Со гаьнашта юкъера араваьлар. Ювла йолаелар немецки автомат. Техкаш водача сона еттар из. Ше со вийнарг а лаьрхlа герз сацийтар автоматчико.

Со уллачара ца хьоалуш висача, из хала хийтта Арменерча вокkхача саго Агубабас церг аш хьокхайир, автомат бе еллар. Со хьалъура а ийкха, автомат а лаьца, блиндажа тlаведача, цецваьлар из, гlадвахар. Бакъда, блиндажера аравала йиш-м яцар са — немций хьежаш багlар. Цу ханна хьун чура лечкъа багlача немцашта дов доладир. Са аьттув баьлар блиндажа чура вада. Догlа мо тlадетташ пхорч а долаш со хьун чу ийккхар. Бакъда, пхоно ког-м лаьцар са. Цхьа кlеззига гош лувзаш ваха а вийзар.

Эрмалочо дlайийхкар са чов.

— Хьс дийна висарах хоастам белахь, — аьлар сога лейтенанта.

Агубабас гаьнах яьккха гlаж елар сона.

— Укханца лелалургвий хьо? — хаьттар.

Хала дар сона лела. Дукха цlий lодахарагlа, шийла хетар. Шинель тlаювхарг ма ярий, Агубабайга йита мара. Со ког текхабеш траншее дlакхаьчача хана садовш латтар.

Чаккхам а тохаш.

— Малав воагlар? — аьлар сога.

— Новкъостал де сона, — аьлар аз.

— Ой! Укх сахьате! — Цар попа хена тlа а хоаваь дукъ тlара lокlалваьккхар со. Уж дlабахар, са lадика а йийца.

Цу сона хьалхе а денз йовзаш йолча моттиге бар хала човнаш хинна салтий. Са чlоагlа безам эттабар хьалгlатта, цигарча медицински служба лейтенанта кхалсаго хьалгlаттийтанзар со.

Дукха ца говш тхо долча ера полуторка. Цу тlа ховшабир доарахой...

Дукха шераш дlадахад цу хана денз. Сона дицлац танкаш тlех ца ювлийта Саьмуlашка даьха ораш, аз айса дакъа а лоацаш Магlалбике хинна тlом. Мехка тlаэтта хала ха яр из. Аз а соца тlем тlа хиннача новкъосташа а дувц цох лаьца кагирхошта. Магlалбике бийсан йоага газ бlаргаяйча, цо дагайохийт сона цига беш хиннача тlема алано цахаддаш лоаттаяь сердал. Из дар 1942 шера.

М. ФЕДЯНИН,
Сийлахь-боккхача Даймехка тlема ветеран.

Ди тlехьа ме доала кlезиглуш латт вайна юкъе бахаш - лелаш болча Сийлахь-боккхача Даймехка тlема ветераний мугlараш. Дахье, советски lаьдал, халкъ бахьан духьаллаьттаб уж моастагlчоа.

Укх сурта тlа шоана гуш бола тlема ветеранаш моастагlа мехкара лоаллаш дакъа лоацаш хиннаб бе-беча фронташка. хlаьта царех дукхахбарий тlема никъ дlаболабеннаб 1942—1943 шерашка Магlалбика уллув а из мукъайоаккхаш а лаьттача бирсача тlемашка. Цох тешал ду дукхахбарий поакхош тlарча «За оборону Кавказа» яхача медала.

Р. АУШЕВА сурт.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

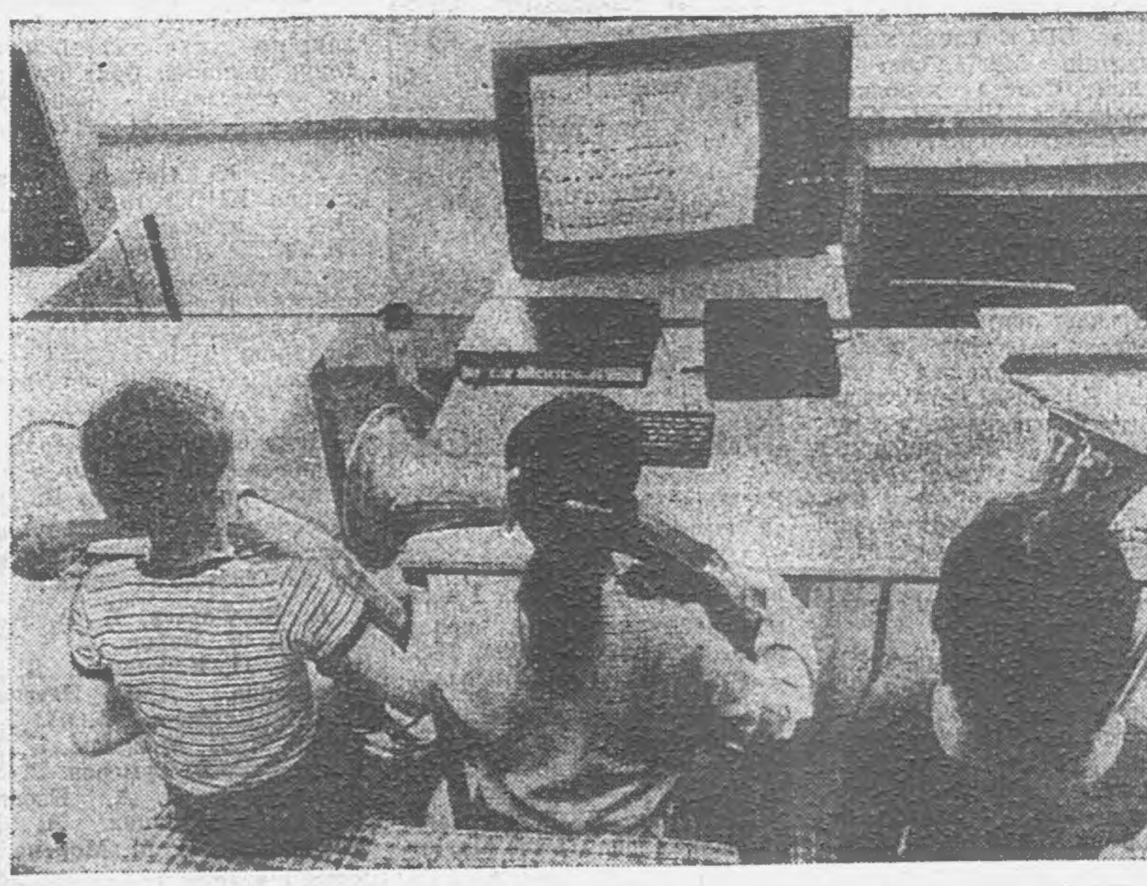

ГДР. Хlанзарча техникана карагlдаьннарий новкъосталца хьалха хlама па эшшаш ялх бетта lомае езаш хинна нотни грамота шин кlирагlа lомае йиш йолаш хилар. Из тамаше практически вывод йир школьни... компьютерни кабинете кlирагlа шозза шоай лоlаме духовой оркестр лакха бераш гуллуча Иене. Лаьрххlа оттаьча програмагlа къона музыканташ lомалора укхаза, къаьстта аьлча электроникас юхахьахулийташ йола оазаш нийсa дlаала.

СУРТА ТlА: «урок» ю.
АДН—ТАСС сурт.

МАШАРГАХЬА БАЬККХА КЕРДА ГlА

— Хlанзарча дунен эггара хьалхара декхар, СССР-ен США-н, дерригача халкъий декхар да герз, кхохкам дlабаккхар, машар чlоагlбар,— аьлар АПН корреспондентаца Александр Зоринца къамаьл деш японски парламента социалистически партегара палата член волча Торао Такадзавас. — Къаьстта цудукха са теркам чlоагlа тlабахар ООН-е М. С. Горбачева даьча къамаьла. Цу тlа вай юкъара хьош болча наькъа керда низ луш йола хаьдда инициативаш оттайир.

Советски герзашцара низаш 500 эзар саг кlезигдергда. Малхбоалерча Европера 50 эзар саг вола контингент, Монголера дикка дукха эскар арадоаккхаргда, аьнна М. С. Горбачева хьакхайкадаьчох тlаталаш дола стратегически эскар 50 процент кlезигдарга, химически герз дlадаккхарга, юххера а, моллагlдола герзашцара низаши тlема кхоачамаши кlезигдарга боаккха лоархlаме гlа хила тарлургба.

Къаьстта дувца безам ба са юкъарчал доацдаш азиатско-тихоокеански региона хьакъехьарча советски декхарах, — аьлар дlахо японски парламента депутата. — Укх тlеххьарча ханналца герз дlадаккхарах йола переговораш глобальни лерхlаш е керттерча даькъе Европейски контингента йоагlаш я аьнна, хеташ хиннав со. Бакъда, РСМД хьакъехьарча переговорий тlеххьарча этапашка Азерча советски ракетех дола дош оттадьдар. Цу тайпара, из договор оттадарах герз дlадаккхара процессаш дlаярна йолаелар АТР-е а.

Цу тlехь Монголера цхьадола эскар арадоаккхаргда аьнна, М. С. Горбачева кхайкадаьчо догдоахийт герз дlадаккхар цу региона мехкашта кхы а доккхагlа декхар хинна дlаоттаргхиларга.

Цхьан оагlорахьарча советски инициативашта цlенхаштта теркам тlабахийта ха Японега а кхаьчай, — лерхl Т. Такадзавас. Новкъа хете а, кхерамзле lалашъяра даькъера японски правительства политикен японо-американски цхьана къахьегилген юкхьанца денз герз дlадаккхара духьал ерзаяь, тlом бара чlоагlагlа кийчо яра тlаерзаяь я. Цунна тешал ду США тlема низ цига дlахо а латташ хиларо а цхьа «чрезвычайни хьал эттача» СССР-н духьал тlом бар кийча хилара «самооборона низаш» хьаллацара эш яхаш чlоагlа дукхагlа Японе еча тlема расходаша а.

— Оаха, японски социалисташа, — аьлар Т. Такадзавас, — духхьала дlаях, Японе бита беза СССР-арца конфронтаци, лоаттаяра никъ. Хlанзарча дунен политика керттерча тенденци — герз дlадаккхара духьал йола политически линн.

Токио.

(АПН).

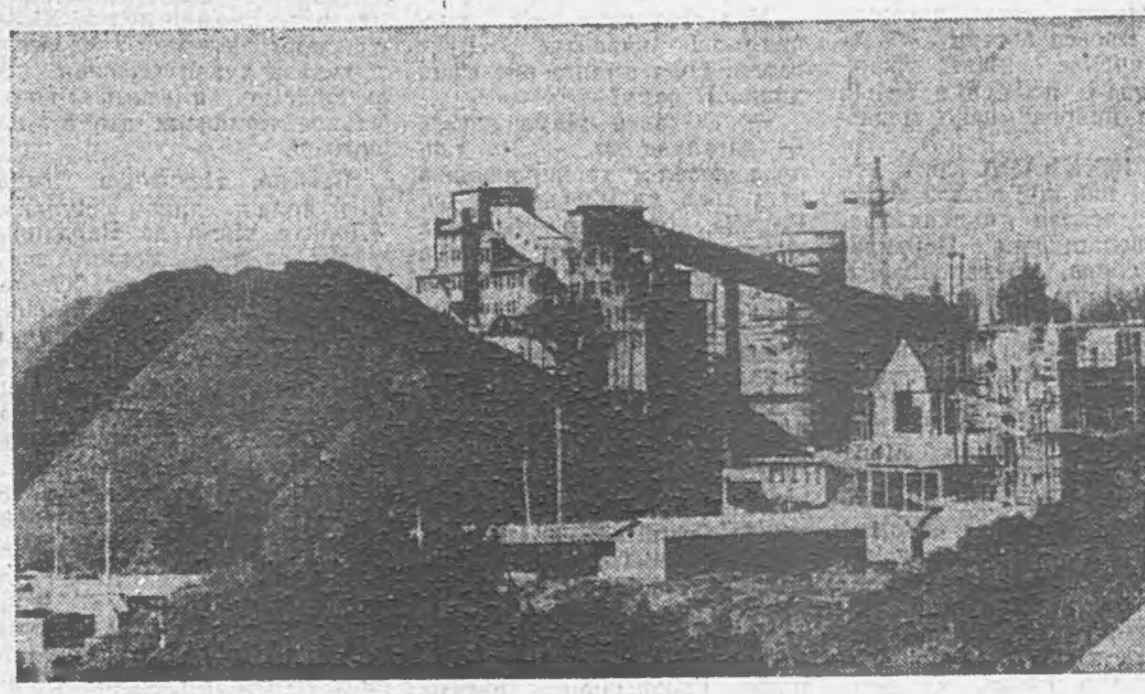

КНР. Шаньсу провинце да Китая беррнгача кlоран кхоалагlа дакъа. Укхаза я кlор боаккха йоккха база. Специалисташа яхачогlа тахан гучабаьнна кlоран тlоа 20000 миллион тонн ба. Кlор боалла моттиг караерзаяра дукхагlа капитальни вложенеш дlайохийт, бизза пайда эц доазол дехьарча инвестицеех, типа оборудовани хувц.

Кlор боаккха моттиг шерра яьржа я, кlор гуччахьара хьабоаккхаш ба. Массе а кхаь эзар разрезера кlор дlабохьийтачен обработка ечен автоматика а ахавтоматика а я. lаьржа доагор дода провинце, Китая кхыча регионашка, хlаьта иштта экспорте а.

СУРТА ТlА: Утайпу яхача шахте антрацит боаккх.
Синьхуа—ТАСС сурт.

Городок тоалуш я

«Халкъа вахара хьалтоадара централизованни гlулакхаш дарга дlадахийта Паччахьалкхен бюджета тlара 4,2 миллиард сом».
(«1989 шера СССР экономически социальнон дегlайоалаяра Паччахьалкхен планах» дола закон).

Вай вахар тоадара гlулакхаш ду партен правительствааси. Тоалу городаш, поселкаш, юрташ. Тоалу Грозне районаш а. Масала, Заводской район — поселок Черноречье. Кlезига нах хургба из ца йовзаш. Из йоккха, дукххача къамех бола нах баха, дукха вlаштlара даь цlенош, соцкультбыта зданеш йола тоаенна поселок я.

Боккхийча наха дагайоагlа къаьнара, тиша, дийцаи бнйдача кирпишкехи даь хинна лоха цlенош. Уж дар укхаза Алды яха юрт йолча хана. Шерлора Грозный, цун Заводской район. Хувцалора юрта сурт а. Хьахила доладелар керда вай ханара моллагlдола а вlаштlара даь а цlенош. Хувцаделар юрта куц, хьахнлар цун метта Черноречье оала поселок, итташ эзараш нах а бахаш. Уж ба химикаш, мехкдаьтта чакхдоаха а кхыбола а болхлой, гlишлонхой.

Хьахилар . Грозненски форд, юххе хьу, дlаегlа тайп-тайпара хоза гаьнаш а йолаш. Мала вус укхаза аьхки салаlа ца воагlаш, са ца къердаш! Лувча меттел, кема хахка а йиш я укхаза. Цу lам тlа хул хи тlа ю ерригсоюзни спортивни яхьаш. lам тlа салаlа веначоа я хин станци, пляж, проката служба, рыбалка. lама гонахьарча павильонашка да шийла алкогольни доаца маларяш, тайп-тайпара дола шийла дараш, шашлык, кхыдараш.

Укхаза я санаторий-профилакторий. Цига салоl, шоай унахцlено тоаю болхлоша, гlулакхерча наха. Безаме салоlалга я цунна юххерча шакlа санна цlена хий духдувла хьасташ долча хьунагlа. Хlаьта бlаьсти аре, хьугаьнаш баьцахи зизахи тоаеннача а гlа техача а хана укхаза веначоа цlаккха а дицлургдац шийна хьалхашка этта сурт. Къаьстта хоза хул цу хана Черноречье поселок.

«Заря» яхача профилакторе салоlаш а дарба дайташ а хул СССР 50 шу дизара цlерагlча Грозненски химически завода болхлой. Цунна уллув да вlаштlара даь башха дика цlенош.

Хlаьта поселкен Грознен меттел мехка а йовзаш я «Грозный» яха туристически база. Хlара шера цига хул мехка тайп-тайпарча мlийгашкара Нохч-Гlалгlайчене баьхка бlаьш бола туристаш. Цунца яхье яьлча санна хьахиннай «Мотель».

Поселке я къахьегамхой унахцlено тоаяра боккха лоархlам бола туберкулезни, психо - неврологически диспансераш, поликлиника, кхыяраш. Боккха лоархlам болаш да укхазара къабеннача пахан инвалидаштен дола цla. Цига царна дика даа хlама, салаlа хоза моттиг, деш медицински гlулакх да, къахьега безам болчоа де хlама а.

Безаме а сакъердаме а я кагийча наьхен мехкарийн общежитешка. Царна я шоай професси а образовани а лакхъе харжа профессионально - техническн училищеш, юкъерча специальни а лакхерча а дешара заведенеш, балха болча кагирхой школаш.

Поселке бахача наха я кхачан а промышленни а товарий тикаш, столовеш, кафеш, тайп-тайпарча къамий кхача а кийчбеш. Дукха я укхаза берий бешамаш, яслеш.

Шерагара шу массаза доал тоалу поселке бахача наькха вахара материальни хьал. Из гу дукххача наьха шоай доалахьа машинаш хиларца, цlагlа чувахача хьона гуш долча кlувсашца, безача маькха мебелца, кхычунца, телевизорашца, магнитофонашца, радиоаппаратураца, безача маьха пхьегlашца.

Цунга хьежжа лакхлу бахача наьха культура а. Книжкаш, журналаш, газеташ доацаш фусам хургьяц.

Черноречье бахараш къахьегара тlера нах ба. Дукха ба цlена къахьегарах паччахьалкхен совгlаташ тийна.

Поселке я «химикий» дворец, библиотека. Цига гойт художественни, документальни фильмаш, деша да тайп-тайпара книжкаш.

Городе Грозне дукха я укх тlеххьарча итташ шерашка хьахинна поселкаш. Хувцалу, тоалу республика городаш, поселкаш, юрташ.

М. ФЕДИН.

БАРКАЛ ХЬОНА, ДОКТОР!

Мусами кхийттар тхоах госпитала наlарга кхоаччаше а. Лакхачен дегl дика лоттадечен афганцаца, хетаргахьа, даьца, ший «кхийна хилара» 15 шера доагlаш ма хиллара, кура аравоагlар из.

— Чакхдаьннад, аравалийтав, — аьлар сога Кабулерча советски эскара госпитала йоккхагlйолча медицински сестрас Шаповалова Валентинас. — Летчикаша воалаваьвар из тхо долча. Аэродрома юхе нийсвеннавар царна из. Лазаро готтаваь хьувза из бlаргавайнав царна. Госпитале хайра, цун жамараш лазилга.

Урологически отделени Кабулерча госпитале эггара йоккхагlчарех цаl я. Пациенташ боацаш цlаккха а йисац из. Афгански екъа климат, хица дукха минеральни тух хилар lаткъ.

— Дукха боагlий шо долча афганцаш? — хетт аз отделене начальникага медицински служба подполковникага Захаров Валерега.

— Хlама ца эншаш хlара дийнахьа боагlа, — жоп делар цо. — Къаьстта консультаци эца.

Керттерча лора заместитела подполковника Костицин Сергея кабинете истола тlа lодехкар медицински новкъостал дар дехаш советски военни госпитале ухача афганций лазарий историш. Дукха ба човнаш хинна гражданскн гlулакхера нах. Кабуле хаддаза ракеташ чу ма еттий.

Моллагlа цхьа карточка хьаэц аз. Кабулерча цlенош деча комбината, болхло Гулям Хазрат. Ракеташ чуетташ хаьрцача пена кlалвахав из. Гарг кхийтта аьрдига димбехк, ворхlагlен, бархlагlен, нислагlен пlендараш кагдаьд, пехк а лоацаш. Уж еррига човнаш гуш яц. Фарид Фазми маькх еча завода болхло ва. Аьрдига кога топ кхийтта чов хинна ва из. Р. А. Раби гlишлонхо ва. Реактивни снаряда гарг кхийттай, цунна наькха тlа, аьттига димбехк кагбаь къайла чов я цун.

Кlезига бац «маьрша цамогаш бола» пациенташ а. Ферзун торговец ва. Кхайкор долаш ва из. Инженер Малалай Феза хроническн гастрит хинна ва.

— Хьалха хиннарел дукхагlа хьанйбу оаха пациенташ-афганцаш, — йоах Кистицин Сергея, — Женевски барт баьчул тlехьагlа дукха кlезигагlа ба човнаш хинна советски нах. Массехк шу хьалхагlа ца кхувш дукха бар. Коридорашка а менгеш увттаде дезаш хулар.

— Советски эскар араьаккхачул тlехьагlа фу хургда госпиталах?

— Афганистана дlалу оаха из. 120 эзар сом мах бола медицински оборудовани, 42 эзар сома маьха медикаменташ...

Тlехьагlа Афганистанерча советски эскара контингента штабе кхы а массехк цифра йоалайир сона. Арайоалача советски эскара медицински учреждений еррига оборудовани афгански эскаран бахача нахан дlалу. Хlанзле а дlаенна яьннай Джалалабаде 40 эзар сом мах бола оборудовании медикаменташ, Газне 90 эзар сом мах бараш, Кандагаре 150 эзар сом мах бараш. Арадоалаш Советски Эскаро Афганистана бепиа беррига медицински боахам 10 миллион сом гаргга мах болаш ба.

Ше дlаводаш сужне а ваха Мусаме аьлар: баркал хьона, доктор!

Андрей ПРАВОВ,
АПН спец. корр.

Цароев Ювсапа Хож-Бахьауддин

Хала цамогаш хиначул тIехьагIа 1988 шера 31 декабре ший 47-гIа шу долаш кхелхар КПСС член, халкъа депутатий МагIалбика городской Совета исполкома председатель Цароев Ювсапа Хож-Бахьауддин.

Х.-Б. Ю. Цароев ваьв 1942 шера г. Грозне. Къахьега волавеннав Дагестански юртбоахама институт яьккхачул тIехьагIа цу института сомий, баьцадаарий, лаьттан тIера тIоан лаьттеи леладара кафедра ассистент волаш. 1967—1970 шерашка дешаш хиннав Кубански юртбоахама института аспирантуре, цул тIехьагIа Краснодарски крае «Красное» яхача элитно - дIадув ги кийчдеча боахама лабораторе заведующи хиннав. 1971 шера юртбоахама Iилмай кандидата Iилма степень яккхара диссертацена защита яьй.

1972—1978 шерашка Ювсапа Хож-Бахьауддин «Чеченингушвино» объединене агроном ва, «Надтеречный» комсий совхоза керттера агроном, «Малгобекский», «Ингушский» совхозий директор ва. 1974 шера Х.-Б.

Ю. Цароев КПСС мугIарашта юкъевода.

1978 шера из хержа хинав халкъа депутатий Наьсарен районни Совета исполкома председателалла, 1981—1987 шерашка Нохч-ГIалгIай пачхаьалкхен республикански юртбоахама опытни станце директор хиннав.

1987 шера Х.-Б. Ю Цароев халкъа депутатий МагIалбика городской Совета исполкома председателалла хорж. Цу гIулакха тIа волаш цо дукха низ тIабохийташи хьинарен болх бу район социально - экономически культурнии дегIайоалаяра.

Х.-Б. Ю. Цароев хержа хиннав КПСС Нохч - ГIалгIай обкома членалла, НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла, КПСС МагIалбика горкома членалла, халкъа депутатий Наьсарен районнии МагIалбика городскойи Советий депутаталла.

Доккхал ца дезаши оарцагIвала кийчен вола саг, принципиальни коммунист Цароев Ювсапа Хож-Бахьауддин массаза а дикача оагIорахьара дагалаттаргва вайна.

В. К. Фотеев, В. А. Алехин, С. М. Беков, Х. Х. Боков, А. И. Воронкин, Д. А. Дерсигова, Д. Г. Завгаев, М. А. Керимов, В. А. Куценко, И. А. Межаков, Б. М. Саидов, Е. В. Тунсоев. Р. М. Хачатуров, Л. А. Касаев, Ю. В. Мареченков, А. В. Шаршавых, Н. М. Морева.

Атта дий чемпион хила?

Очерк

(Иистедоалар. Долалур 156-ча номер тIа).

Цул тIехьагIа юнiорий СССР сборни командана юкъевода из Европа а дунен а чемпионаташка шоллагIа моттигаш йоах. ТIаккха бокхийчарна юкъе СССР кубок йоаккх (364 кг). Цул тIехьагIа (1981 ш.) городе Львове хиннача ДоттагIлен кубок яккхара яхьашка юниораштa юкъе дунен кхо рекорд а оттаеш, котвоал.

Из шу къаьстта беркате хул Арсамаковна.

Юнорий СССР чемпионате кхоъ дунен чепмионате кхоъ — ялх рекорд а оттайий, вай мехка а дунен а чемпион хул цох. 1982 шера натеха штанга хьалъайеча (179 кг) дунен рекорд а оттаеш, бокххийчарна юкъе СССР чемпионате шоллагIа моттиг йоаккх (380 кг). ТIаккха юнiорий дунен чемпион хул. Цига а ши рекорд оттаю.

Иззал дика толамаш даьхадале а, Европан дунени чемпионаташка йодача бокххийчар СССР сборни командана юкъеваьхийтацар Исраил. Цун дозал (82,5 кг) долча штангисташта юкъе дунен тIа чIоагIагIа лоархIаш вар Ю. Варданян. ВIаьи духьала этта яхьашка цунца къовса аьттув балацар Исраила, хIаьта тренировкашка-м цо чул а езагIа штанга йийора вай мехкахочо.

ТIЕХЬХЬАРА диъ — пхи шу, вIалла а цун дегIах эсалал яьллаяларе, вохаргволаш дера Исраила. Даим санна, тренировкашка 15—20 тонн хьал а ийеш, шераш даха а хьежа а мел хала да ховргдац из тIакхаьчачоа мара. Яхь йолчунна, ше хьалаьца никъ бизза чакхбаккха, ше малав дIахайта вигат даьчунна мара дулургдолаш хIама дац из.

— Хала ха яр из, — йоах цо. — ДIауйла ел оаш. Европа а дунен чемпионаташка а хьайна фу дулургда, хьайна фу карагIдаргда дIагойта аьттув ца боалаш висар атта хIама дац.

Къонахчо санна, из деррига лайра Исраила, пудухьа цун «ворда» хьалтIа а яьлар. ШоллагIа моттиг яьккхар гаьнна тIехьа а вуташ, 1986 шера Советски Союза чемпион хилар И. Арсамаковх.

Цу шера Европа чемпионате а вигар. Карл-Маркс-Штадт (ГДР), Штадхалле яха спорта дворец. КхоалагIа ди да укхаза езача атлетинах йола Европа чемпионат дIайолаенна. Бакъда, хIанзалца дошо медаль яккха вIаштIехьдаьннадац советски команда. Дайга дозал долча спортсменашта юкъе цхьаккха вацар болгаращца нийсвала могаш.

Цу тайпара хьал дар Европа чемпионате советски команда дебютант — Арсамаков Исраил помоста тIа аравала веза ха хьатIаэттача хана. Долче, цхьаккха дича а эша бокъо йолаш вацар из.

Эша бокъо йолаш вацар... Атта да из дIаала, Iалаьмате хала дар кхоачашде. Шийх фу доал а ше малав а Исраила дIагойта деза ха хьатIаэттар. Катеха (рывок) штанга хьалъайячул тIехьагIа яхьашта юкъера дIаваьлар кхойтта спортсмен. Юхевисар низ болашагIа вола виъ — Барши (Венгри). Урдаш (Румыни), Златев (Болгари), Арсамаков (СССР). Юххера царех а тIехьара шиъ мара висанзар.

ХIанз мара дIадолалуш дацар керттера дар. Штанга тIа оттайир 165 килограмм. Тренераша а новкъосташа а чIоагIа кийчву А. Златев. Штангана хьатIавоагIа из. ГIорт, бакъда, лаьтто дIа ца хецаш мо мара, вож урагIа йоадац. ШозлагIа араьвлча цу дозалах лоархIаву из.

Берригаш а цецбаьхар Исраила. Отаешше, штанга тIа 170 килограмм оттаелга дийхар цо. Болгарин психологически «кагве» лаьрхIар цо. Бакъда, юххьанца аьттув ца боалаш висар из.

...Укхаза къамаьл юкъагIа а даьккха, дош лургда вай цун нанна — Марема.

— Цу бус телевизорага хьежаш ягIар со, — дувц цо. — Цкъарчоа дегIа зулам гIеттар. Сай кIаьнка мел хьийга къа зехьа доврах кхераьланзар, аьлча, хврц хургда. Бакъда, цул кIезигагIа дагабахкацар цох тийща а тийща, из чемпионате вига тренераш. ЮхедаьгIача бераша тIоараш тоххалца кхы телевизорага хьажанзар со. ТIаккха аз кхетадир Исраила штачга хьалъайяьлга. Беза мухь качара баьлар сона...

МалагIча хьал тIа хиннав-хьогI цхьайтта пунт гаргга йола штанга айе езаш хинна Исраил?

— Со веха хIама дацар, — дагалувц цо. — Цу тайпара дозал-м тренировкашка атта хьал ма ийдаьдарий аз. Бакъда, штангал байтагIа хилац цу тайпарча яхьаша спортсмена качбоалла психологически мухь.

ШозлагIа араваьлча из штанга атта хьалъайир Исраила. Златевна из Iаткъачоа тара дар гIулакх. Исраилал 2,5 килограмм тIехьависар из.

ШоллагIа упражнени — наькха тIара штанга хьалъурагIа йохийтача а (толчок) болгарин эшавир цо. Исраила хьалъайийр 212,5 килограмм. Двоеборье 382,5 килограмм — из котало яр! Арсамаковх Европа чемпион хилар. Грозненцаша везваь тIанийцар из.

ЦХЬАБАКЪДА, иштта хилац массаза. Масала, 1987 шу чакхдоалаш Советски Союза кубок яккхара тIехьа городе Ижевске лаьттача яхьашка аьттув ца боалаш цIавоагIача Арсамаковна накъабаьхка духхьал цйий кхоачара нах мара бацар. Фу дергда Iа, иштта да-кх спортсмена вахар. Котвоалий — зизаш а оркестр а я. Эше — цу дерригнех воал. Сенна дувцаргда из, цу дийнахьа дог деладала хIама долаш вацар Исраил. Ма дарра аьлча, цхьабола специалисташ а бар цох дог дилла, спорте ше дергдар из даь ваьннав, аьнна, хеташ. Цунна шийна а кIордадаьдар, нийсархоша сакъердача хана, штанга ловзаеш валла, хIара дийнахьа, безам бале а беце а, тренировкашка аха. Цхьацца лазараш а гучалелха доладелар. Цудухьа дарий а хап, бакъда, йоккха спорт йита дагадехар цунна.

Дикка ха яьккхар штангана юхе ца водаш. ЦаI доацаш алац: бахача безама хозал ийшаяц е цкъа цIийх летар дIаккосса хала да. КIезиг-дукха гIаь-метта веча, Олимпиаде ваха вIаштIехьдоалий хьежача фу дар-хьогI, аьнна, дагадехар Исраила. ЦIагIа цхьаццашиппа дувцаш нана — Марем, вежарий — Мухьмад, Мувса, Iийса, йиша — Фая, несарий — Лейла, Фатима, Лейла цу гIулакха чIоагIа раьза болга гучадаьлар.

Юххьанца денз цун тренер волаш хьавоагIача Кодзоев ИбрахIимах-м аз дувца а дувцац. Спорт йита хIанз а хьалха да хьона, тIеххьара тIадам оттабаь ваьннавац хьо, яхаш соцаш вацар из.

Цу дерригнех кот фу даьлар хац сона, цхьабакъда, Исраила уйла шIаьхха хувцаелар. Юха а тренировкаш е волавелар из. Цхьа моллагIа а ца еш!

УКХ ШЕРА июнь бетта хинна СССР чемпионат яр деррига къоастаде дезаш. Цунна дика кийчвелар Исраил. ХIана аьлча, дувцар Сеуле хулача Олимпийски ловзаршка вахарах дар. Исраилца къовсабала безаш бар укх тIеххьарча хана спортивни арене арабаьнна къона штангисташ: Киргизера Ли Сергей, Белорусера Гусаков Владимир. Харьковe дIанхаьчача гучадаьлар Исраила вIалла дага ца хиннар: массехк шу хьалха спортера дIавахача Ю. Варданяна СССР чемпионате дакъа лоацаргдолга. ХIаьта спорт езарех малавар дуккхаза дунен чемпион а рекордсмен а хинна гIорваьнна армянски атлет ца вовзаш.

Бакъда, тIехьашка вала йиш йолаш дацар гIулакх. «Доккха хIама да Варданян хилча, аз эшаве мегаций из», уйла йора Исраила. ХIаьта из моллагIча тайпара эшаварах хIама хургдоашилга дика кхетадора цо. Эшавой-м цхьанне даха дог доацаш эшаве веза! ТIаккха мара ше Сеуле кхоачаргвоацилга ховра Исраила, хIана аьлча, хьалхагIа дуккхаза нийсъеннаяр цунна Варданянагахьа тренераша озабезам баь моттигаш.

Уж кхоккхе эша а вий, СССР чемпион хул Арсамаковх. Цхьабакъда, кхетае хало йолаш яр СССР сборни команда керттерча тренера А. Медведева тIаийца решени. Цо хьакхайкадир олимпиадена кийчо яра Феодосе а Подольске а бухсопаш хургйолча сборашка Арсамаков. Ли, Варданян хьех, аьнна. Цхьаькха дар геттара, пецвоаккхаш: тренера яьхачох, Подольске царна юкъе хургйолча яхье Арсамакова Варданянал пхи килограмм мара дуккагIа хьал ца аййой, Сеуле гIоргвар армянски штангист вар.

— Фу дергдар аз, — йоах Исраила. — Мел хьийга къа доа а даь, тренерашка йоккха харцо я оаша сона лелаер, аьнча, пIаьа везар са е дегах шод а баь, духьала отта везар. Цхьаккха дича а тIехьашка ца вала лаьрхIар аз. Варданяна айьльчул итт килограмм гаргга езагIа йола штанга хьалъайийр. Се Сеуле кхоачаргхиларах тIаккха а тешаш вацар со. Цхьабакъда, еррига команда са оагIорахьа яьлар. Баркал са новкъосташта!

М. ХАМХОЕВ.

Редактор **О. Б. ГАДАБОРШЕВ**

ТЕЛЕПРОГРАММА

3 ЯНВАРЬ, ШИНАРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Московский Кремль» яха документальни фильм.
9.00 — Хоккей. Товарищески вIашагIкхетар. Нью-Джерси Дэвилз» (США) — ЦСКА. США-ра передача.
11.00, 15.30, 16.30 — «Кердадараш».
11.10 — «Наькха дошув» яхача бераштa долча художественни фильма премьера. 2-гIа сери.
15.40 — Профсоюзий Пензенски эрсий халкъа хора концерт.
16.10 — «Му-му или...» яхача документальни фильма премьера. Винницки области «Россия» яха колхоз масал а йолаш дувц къахьегама нерда почиваш вIаштIехьъяхара гIуланх формально леладарах.
16.35 — «Экспедиция в XXI век» яха передача.
17.35 — «Сабарде Iа!» яха мультфильм. 5—8-гIеи выпускаш.
18.15 — «Iаьдал — Советашка». «Аз хьона дув буъ». Брестски области Каменецки район масал а йолаш дувц Iаьдал дизза халкъа депутатий моттигерча Советашка хилара проблемаех.
18.45, 22.55 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Хоккей. Товарищески вIашагIкхетар. «Нью-Джерси Дэвилз» (США) — ЦСКА. США-ра передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Камера дуненга хьеж». «Даьхе цаI мара яц са». Ведущи — Д. Бирюков.
23.10 — «Н. Богословскеи Филипп Жерареи (Франци) совместни кхолламах йола «Как мы сочиняем вместе» яха передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 Берий сеанс: «Звездочка» яха дешархошта дола Iилма-довзийтара журнал.
9.00 — Искусствай Красноярски училища камерни оркестра концерт.
9.30 — Французски мотт. Iомабу 1-ра шу.
10.00 — «Перед большой дорогой на войну» яха художественни фильма премьера. 2-гIа сери.
11.05, 17.00, 23.25 — «Кердадараш».
11.10 — Французски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
11.40 — «СибарегIен Гаьнарча Малхбоалеи гIолла». «БАМ после фанфар» яхачеи «Дальний Восток» яхачеи документальни фильмай премьера.
12.10 — «В стране ловушек» яха мультфильм.
13.10 — «Песня моя о крае родном» яха Якутера передача.
13.25 — «Сказка, рассказанная ночью» яха субтитраш йола художественни фильм.
17.20 — «Кердадараш» (гIалгIай меттала).
17.25 — Бераштa. Кинопрограмма.
18.15 — «...ихыбараши». «Таланташи поклонникаши». 1-ра фильм. «Иштта дах тхо». 2-гIа фильм.
19.05 — «Нохч-ГIалгIайче».
19.20 — Мультфильм.
19.30 — «Солдат моей державы» яха передача юхагойтар.
20.00 — «Оаш аларах вIашагIкхетар». Илли оал РСФСР заслуженни артисткас М. Айдамировас (нохчий меттала).
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — ЦТ. фондашкара. «Операция «Трест» яха художественни фильм. 1-ра сери.

4 ЯНВАРЬ, КХАЬРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Любящий вас Коля» яха фильм-спектакль.
10.35, 15.30, 16.15 — «Кердадараш».
10.45 — ЧIондарг лонх Г. Фейгина.
11.10 — «Наькха дошув» яха бераштa дола художественни фильм. 3-гIа сери.
15.45 — Бирма халхара халкъа ансамбла концерт.
16.20 — «О чем поют дети земли» яха передача.
17.20 — Гримм вежарий «Спящая красавица» яхача фаьлгах оттальча «Однажды в старом городе» яхача Эстонски Паччахьалкхен теникий театра фильм-спектакла премьера.
18.05 — «Сабарде Iа!» яха мультфильм. 9-гIа выпуск.
18.15 — «Экономически дешара лардаш» «ТелеЭКО» журнал. Совместни предприятеш хьаяра а цар болх бара а проблемаех.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.10 — «Таежные напевы» яха Владивостокера передача.
19.30 — «Перестройка»: проблемаши решенеши». Общественни фонди цун болхи.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Экрана мастераш». Андрей Тарковский. Перерыве (23.05) — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.25 — «Берий сеанс». «Горизонт». Киноальманах.
8.55 — «Звучат туркменские народные инструменты» яха Ашхабадера передача.
9.25 — Немецки мотт. Iомабу 1-ра шу.
9.55 — «Перед большой дорогой на войну» художественни фильма премьера. 3-гIа сери.
11.05 — Немецки мотт. Iомабу 2-гIа шу.
11.35 — «Красив, но опасен» яхача документальни фильма премьера. Хин кIала съемкаш еча хана лоравалах.
12.05, 17.00, 23.20 — «Кердадараш».
12.10 — Советски иллен концерт.
12.40 — «Умка» яхеи, «Умка ищет друга» яхеи, «Шесть маленьких пингвинов» яхеи мультфильмаш.
13.05 — ЦТ фондашкара. «Операция «Трест» яха художественни фильм. 1-ра сери.
17.20 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
17.25 — Кинопрограмма.
18.25 — «Эргалоний наьмъегIа» (нохчий меттала).
18.55 — Фильм-реклама.
19.05 — «Нохч-ГIалгIайче».
19.20 — Илли оал Далхадов Апте» (Къулбаседа-ХIирий телевидене передача юхагойтар).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «ХьоашалгIа дувла».
20.15 — Фортепиано лонх Н. Жукова.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — ЦТ фондашкара. «Операция «Трест» яха художественни фильм. 2-гIа сери.

5 ЯНВАРЬ, ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Сердолик» яхачеи «Сибирь на экране» яхачеи документальни фильмай премьера.
8.55 — Хоккей. Товарищески вIашагIкхетар. «Питсбург пингвинз» (США) — ЦСКА. США-ра передача.
10.55, 15.30, 16.45 — «Кердадараш».
11.05 — «Наькха дошув» яха бераштa дола художественни фильм. 4-гIа сери.
11.55 — Берий сахьат. «АБВГДейка. Зима в лесу».
15.40 — «Городецкие мастера» яхача документальни фильма премьера.
16.10 — Музыкальни сокровищница. В. А. Моцарт. Оркестрацарча фортепиананна дола № 27 йола концерт.
16.50 — «...До шестнадцати и старше» яха передача.
17.35 — «Сабарде Iа!» яха мультфильм. 10—12-гIеи выпускаш.
18.05 — «Хьан йоах из, со къахетаме я?». «Доломит» производственни объединене генеральни директорах М. Я. Чуманихинайх (г. Витебск).
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Хоккей. Товарищески вIашагIкхетар. «Питсбург пингвинз» (США) — ЦСКА. США-ра передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Русская зима» яхача фестивала заключительни концерт. Перерыве (23.20) — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Музыкальные досуги» яха Новосибирскера передача.
8.40 — Берий сеанс. «Горизонт». Киноальманах.
9.15 — Испански мотт. Iомабу 1-ра шу.
9.45 — «Волшебный голос Джельсомино» яха бераштa дола фильм. 1-ра сери.
10.50 — Испански мотт. Iомабу 2-гIа шу.
11.20 — «Впереди следующий спектакль» яхеи «Владимир» яхеи документальни фильмаш.
12.15 — Илли оал Г. Каменне.
12.35 — «Кердадараш».
12.40 — ЦТ фондашкара. «Операция «Трест» яха художественни фильм. 2-гIа сери.
17.20 — «Кердадараш» (гIалгIай меттала).
17.25 — «Противостояние». Документальни фильмаш.
18.00 — «Спортивни вахар».
18.45 — «Нохчий мотт Iомабу вай».
19.15 — «Нохч-ГIалгIайче».
19.30 — Телезрителий заявнех дола концерт (гIалгIай меттала).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Дахкилгах». 1-ра дакъа.
20.15 — «Я вам спою» яха авторски иллиалархойх Л. Захарченкохи О. Митяевхи йола передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — ЦТ фондашкара. «Операция «Трест» яха художественни фильм. 3-гIа сери.
23.15 — Баскетбол. Европейски чемпионий кубок. МаIанах. АРИС (Греция) — ЦСКА. Грецера передача. Перерыве (00.05) — «Кердадараш».

6 ЯНВАРЬ, ПIАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Новогодни мух» яха мультфильм.
8.50 — «Саг. Лаьтта. Вселенни».
9.50 — «Экрана мастераш». Андрей Тарковский. Перерыве (11.05) — «Кердадараш».
15.30, 17.40 — «Кердадараш».
15.40 — «Как там, в Арсеньеве?» яхача документальни фильма премьера.
16.10 — «Этот фантастический мир». «Умение кидать мяч» яха фильм-спектакль.
17.45 — «Сабарде Iа!» яха мультфильм. 13—16-гIеи выпускаш.
18.25 — «Советский воин» яха киножурнал.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Философски беседаш. Телезрителий хаттарашта дола жоп. Ведущи — академик, СССР философски общества президент И. Т. Фролов. Доакъашхой: СССР АН член - корреспондент В. С. Степин, СССР АПН член-корреспондент В. П. Зинченко, йоазонхо С. П. Залыгин. Волоколамски митрополити Юрьевски питирими, философски Iилмай доктораш В. Ж. Келле, В. А. Лекторский. Н. В. Мотрошилова, В. Г. Юдин, философски Iилмай кандидат Э. Ю. Соловьев.
19.55 — «Одно воскресенье» яхача художественни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.40 — Хоржамаш: факташи комментареши.
21.50 — «Что знает о любви любовь» яха лирически концерт.
22.25 — «Взгляд» яха передача.
23.55 — «Влюбчивая ворона» яхачеи, «Из жизни пернатых» яхачеи, «Семеро чертей» яхачеи бераштa долча мультфильмай премьера.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Фортепиано лонх В. Ересько.
8.40 — «Эскурсия» яхача документальни фильма премьера.
8.56 — Берий сеанс. «Звездочка» яха дешархошта дола Iилма - довзийтара журнал.
9.40 — Английски мотт. Iомабу 1-ра шу.
10.10 — «Волшебный голос Джельсомино» яха бераштa дола фильм. 2-гIа сери.
11.15 — Английски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
11.45, 23.15 — «Кердадараш».
11.50 — «Необыкновенный матч» яхеи, «Метеор на ринге» яхеи, «Али-Баба и сорок разбойников» яхеи мультфильмаш.
13.00 — ЦТ фондашкара. «Операция «Трест» яха художественни фильм. 3-гIа сери.
17.05 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
17.10 — «Биография для прокурора» яха документальни фильм.
18.05 — «Нравственни критераш: цхьан проблемах йола кхо тайпа уйлаш» (нохчий меттала).
18.35 — Фильм-реклама.
18.45 — «Къахьегача сагах дола дош». Радиоаппаратура монтажницах А. Астамировайх йола телеочерк.
19.00 — Информационно-музыкальни программа.
19.30 — Шоана, бераш. «СоIаIад» яха журнал (гIалгIай меттала).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Дахкилгах», 2-гIа дакъа.
20.15 — Ритмически гимнастика.
20.45 — «Весь этот брейк» яхача документальни фильма премьера. Вай ханарча вахара ритмех.
21.00 — «Ха».
21.40 — Хоржамаш: факташи комментареши.
21.50 — ЦТ фондашкара «Операция «Трест» яха художественни фильм. 4-гIа сери.

7 ЯНВАРЬ, ШОАТТА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.30 — «Метроном» яха музыкальни обозрени. Хабаровскера передача.
9.15 — «К нам прилетает Пегас....» яха г. Киева юкъерча школа кхоалагIча класса чIоагIа х-аьнал долча де-шархочох. Поплавский Мишайх дола документальни фильм.
9.45 — «Живи, Земля!» яха передача.
10.45 — Ерригсоюзни читательски конференци. В. И. Ленина цIерагIча библиотеке «Иностранная литература» яхача журнала автораштцеи редколлегицеи хинна вIашагIкхетар.
12.00 — Халкъа республика Кампуче къаман театра артистай концерт.
12.30 — «Iаьдал — Советашка», «Депутат эш». Депутаталла кандидаташ харжара принципах. Сево ю дикагIбараш харжара новкъарле.
13.00 — «Халкъа кхоллам». Телеобозрени.
13.30 — «Социализма мехкашка».
14.00 — «Массаненеи хIараненеи». Гостинични боахама системе гIулакх дар тоадарах.
14.30, 23.40 — «Кердадараш».
14.40 — «Очевидное — невероятное» яха передача.
15.40 — Таджикски ССР Горно - Бадахшански Автономни области «Лали-Бадахшан» яхача ансамбла концерт.
15.55 — «Приключения пингвиненка Лоло» яхача мультфильма премьера. («Союзмультфильм», Япони, 1986 шу).
17.15 — «Веселые нотки» яха къоначa вокалистий концерт.
18.15 — «Дунен халкъашта юкъера программа».
19.15 — «Как медвежонок и ежик меняли небо?» яхача мультфильма премьера.
19.25 — «Дайте жалобную книгу» яха СССР халкъа артиста А. Д. Папанова дакъалоаца фильм (1964 шу).
21.00 — «Ха».
21.40 — Музыкальни ринг. Л. Долинайцеи Н. Отиевайцеи вIашагIкхетар.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — ЦТ фондашкара. «Операция «Трест» яха художественни фильм. 4-гIа сери.
9.40 — «Жила-была мечта» яха композитора В. Гаврилина кхолламах дола фильм-концерт.
10.35 — «Краса ненаглядная» яха мультфильм.
11.20 — «Секрет великого рассказчика» яха субтитраш йола художественни фильм.
12.35 — «Братиславские музыкальные торжества» яхача фестивала концерт.
13.00 — Лыжни спорт. Дунен кубок. 15 километр. МаIанах. Кавголовера трансляци.
14.45 — «...До шестнадцати и старше» яха передача.
15.05 — «Путь к себе» яха документальни фильм.
15.25 — «Циска кIориг лай тIа». Республикански теникий театра спектакль (нохчий меттала).
16.05 — Мультфильм.
16.15 — «Дукха еза ашараш». Концерт.
16.55 — «Всесоюзная перепись населения» яха передача.
17.25 — «Монастыри России» яхача документальни фильма премьера.
18.30 — «Телезнакомство». «Ирина Роднина». Ведущи — У. Отт.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Щелкунчик» яха мультфильм. 1-ра дакъа.
20.15 — «Шахматы-88. Взгляд в будущее» яха передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Мехка театраша гойт» А. Луначарске цIерагIча Севастопольски эрсий яхача фильм - спектакла премьера.
23.55 — «Кердадараш».

8 ЯНВАРЬ, КIИРАНДИ

I ПРОГРАММА

8.00, 00.05 — «Кердадараш».
8.15 — Ритмически гимнастика.
8.45 — «Спортлото» тираж.
9.00 — «ХIана, сендухьа».
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Советски Союза гIулакх ду аз!».
11.00 — Iуйрийнара почта.
11.30 — «Дунен гонахьа». Киноальманах.
12.30 — «Сказка о волшебном бисере» яха фильм. 1-реи 2-гIеи сереш. (Эггара хьалха).
14.55 — Музыкальни киоск.
15.25 — «Приключения Васи Куролесова» яхеи «Жил-был пес» яхеи мультфильмаш.
16.00 — Польше доазон тIа байна советски бIухой бувцаш долча, польски йоазонхочун Я. Пшимановске книжках йола «Память» яха передача.
16.30 — Дунен тIа йоккхагIа йола музей. Лувр. «Время Рубенса и Рембрандта» яха 10-гIа сери. (Франци).
17.00 — «Юртара сахьат».
18.00 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
18.45 — «Артистка из Грибоза» яхача художественни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Здравствуй, доктор». Цикл хьаеллар. Дакъа лоац СССР унахцIено лоряра министра Е. И. Чазова.
21.55 — «Даниил Гранин. Мысли вслух» яха документальни фильм.
22.45 — «Юрмала-88». Концерт чакхдаьлча.

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядка е отта!
8.15 — «Малыш и Карлсон вернулся» яхеи мультфильмаш.
8.55 — Казахски телевидене программа.
9.55 — «Есть в Богородицком парк» яха Тульски областа г. Богородицкерча уникальни культурни центрах йола очерк.
10.30 — «Аве Маша» яхачеи «Надежды свет» яхачеи документальни фильмай премьера.
11.30 — «Дунен гонахьа». Киноальманах (сурдопереводаца).
12.30 — «ДакъалоацаI нах». «Комсомоли перестройкеи».
13.30 — Московски пачхьалкхен филармоне Академически симфонически оркестра концерт.
14.30 — «До и после полуночи» яха 24 декабре хинна передача юхагойтар.
16.30 — «Светлячки» яха бераштa дола фильм.
17.35 — «Опять двойка» яха мультфильм.
18.00 — «Фестивальни экран». Городе Львове хиннача кагирхой программий VIII Ерригсоюзни фестивала программаш-лауреаташ.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Щелкунчик» яха мультфильм. 2-гIа дакъа.
20.15 — «Неделя совести» яха передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Здравствуй, доктор» яха передача. Сурдопереводаца.
21.55 — «Иллюзион». Художественни фильмаш: «Пиковая дама» (1916 шу). «Домик в Коломне» (1913 шу). «Поликушка» (1919 шу).
23.55 — «Кердадараш».

РАДИОПРОГРАММА

3 ЯНВАРЬ, ШИНАРА

7.45 — Передачай программа. Музыка.
7.50—8.00 — Юртара Iуйренаш. Хаоттам.
8.15 — Передачай программа Музыка.
8.20 — Республикански газетий обзор.
8.30—9.00 — Нохч-ГIалгIай ашарий концерт.
9.15 — Перестройка гIа боахаш я (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
9.50—10.00 — Дуне цхьан кIирагIа (нохчий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — XX областной партконференце решенеш.
16.16—17.00 — Халкъа ашараш.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30—18.40 — Хоамаш.

4 ЯНВАРЬ, КХАЬРА

7.45 — Передачай программа. Музыка.
7.50—8.00 — Юртара вахар. Хаоттам.
8.15 — Передачай программа. Музыка.
8.30 — 9.00 — Къоначa солистий концерт.
11.15 — Халкъа тIахьожам болх беш ба (гIалгIай меттала).
11.30—12.00 — «Вай доттагIа Iалам» яха радиожурнал.
15.15—15.45 — «От истоков до наших дней» яха передача.
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала).
16.15—17.00 — Сайрийнара музыкальни программа.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30—18.40 — Хоамаш.

5 ЯНВАРЬ, ЕРА

7.45 — Передачай программа. Музыка.
7.50—8.00 — «Ускорение с торможением» яха передача. Хаоттам.
8.15 — Передачай программа. Музыка.
8.20 — Республикански газетий обзор.
8.30—9.00 — Р. Паскаева иллеши ашараши.
11.15 — Патриот.
11.30 — Къахьегамга хьежа сий а ду (гIалгIай меттала).
11.45—12.00 — Керттера кризис — дикал.
15.15—15.30 — Гергача истола тIа — арендатораш. Беседа (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — Керда обрядаш — вахара юкъе (гIалгIай меттала).
17.31 — Концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.40 — Вахари дин. Радиовыпуск.
18.55—19.00 — Музыка.

6 ЯНВАРЬ, ПIАЬРАСКА

7.45 — Передачай программа. Музыка.
7.50—8.00 — Юртара Iуйренаш. Хаоттам.
8.15 — Передачай программа.
8.20 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Болхлочун уйлаш (нохчий меттала).
8.45—9.00 — Музыка.
11.15 — 12.00 — «Со илли дахьаш венав шо долча» яхача циклера передача.
15.15—15.30 — «Сево гIадъюг уст-нана?» А. Ведзижева дувцар (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — ДоттагIий оазаш.
17.31 — ЦIе сийгаш (гIалгIай меттала).
17.46 — Ашаргара ашарга.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Хоамаш.
18.40—19.00 — Советаши вахари. Радиовыпуск.

7 ЯНВАРЬ, ШОАТТА

7.35 — Передачай программа. Музыка.
7.40 — Юртара вахар (нохчий меттала).
7.50—8.00 — Хоамаш. Музыка.
8.15 — Передачай программа. Музыка.
8.20 — Республикански газетий обзор.
8.30—8.45 — Вахара хьисап — советски (нохчий меттала).
10.40 — «Обществон закони» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
11.00—12.00 — Камертон. Информационно-музыкальни программа.
12.30 — Сатирически микрофон (нохчий меттала).
12.50 — Боахама расчета хьаладашка (гIалгIай меттала).
13.05—13.15 — Реклама.
15.15 — Перестройка практика: проблемаши, предложенеши, решенеши.
16.00—17.00 — «Лехам» яха информационно - музыкальни программа.
18.20—19.00 — Музыкальни почта.

8 ЯНВАРЬ, КIИРАНДИ

7.15 — Передачай программа. Музыка.
7.20 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа. Музыка.
7.35—7.40 — Хоамаш. Хаоттам.
8.15—9.00 — «Примите поздравления». яха передача.
11.20—12.00 — «Халхара ритмаш» КIиранден музыкальни программа.
15.15 — 15.30 — «X областной партконференце решенешта тIехьа (гIалгIай меттала).
16.00 — Литературни Нохч-ГIалгIайче.
16.30 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
16.45—17.00 — Дунен халкъий халхараш.
18.00—19.00 — «Иллеца доттагIал долчарна» яха концерт.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехк тоххама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-53-12, промышленностеи транспортеи — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05001. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4444.